



Građanski odbor za ljudska prava |
Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću | Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek

PRAĆENJE SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE
IZVJEŠTAJ ZA PERIOD SIJEČANJ-LIPANJ 2008. GODINE

26. rujan 2008. godine

Monitoring tim

Veselinka Kastratović, Mladen Stojanović, Vlatka Kuić, Robert Adrić, Jelena Đokić Jović,
Maja Kovačević Bošković

Za organizacije

Katarina Kruhonja, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, Osijek
Vesna Teršelič, Documenta
Zoran Pusić, Građanski odbor za ljudska prava

Izvešaj uredili

Robert Adrić i Katarina Kruhonja

KLJUČNA ZAPAŽANJA

***Sažetak:** Najozbiljniji problemi koji se prenose iz godine u godinu su još uvijek nepovoljan politički kontekst, nedostatni kadrovski i tehnički uvjeti za procesuiranje ratnih zločina te veliki broj presuda donesen u odsutnosti. Manjkavosti uočene u postupcima u tijeku su ponavljanje postupaka, počinjanje glavne rasprave ispočetka, neujednačena sudska praksa te činjenica da se još uvijek velikom broju optuženih sudi u odsutnosti. Neučinkovito suđenje, tj. česti i dugi prekidi te ponavljanje postupaka uz neujednačenu politiku pritvora, stvara apatiju i nevoljkost za svjedočenjem kod svjedoka i dodatnu frustraciju žrtava i oštećenih. U radu Državnog odvjetništva zabrinjava što su neke novo podignute optužnice i dalje neprecizne sa velikim brojem okrivljenika od kojih se neke ne tereti niti za jednu konkretnu radnju, istrage se, takoreći, provodi na glavnim raspravama, takve optužnice tužitelji mijenjaju i po nekoliko puta (ponekad tako da od prvotnih inkriminacija ne ostane niti jedna), a što rezultira odustajanjima od kaznenog progona ili oslobađajućim presudama. U više od pola tj. u 402 od 703 ratna zločina prijavljena Državnom odvjetništvu počinitelji su još uvijek nepoznati. Preporučujemo jačanje uloge i kapaciteta specijalnih odjela za ratne kao i intenziviranje predistražnih i istražnih radnji kroz jačanje kapaciteta Ministarstva unutrašnjih poslova na nacionalnoj razini te na razini policijskih uprava.*

Tijekom prve polovine 2008. godine kaznene postupke zbog djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim humanitarnim pravom pratili su na županijskim sudovima i na Vrhovnom sudu RH monitorice i monitori Centra za mir, nenasilje i ljudska prava - Osijek, Građanskog odbora za ljudska prava Zagreb i Centra za suočavanje s prošlošću „Documenta“, Zagreb.

Postupke se prati u odnosu na njihovu zakonitost, javnost i pravednost, tj. s obzirom na to jesu li provedeni u skladu s europskim pravnim standardima.

Ovim izvještajem i zapažanjima u njemu pokušavamo potaknuti, prije svega, pravosudna, ali i zakonodavna i izvršna, tijela Republike Hrvatske, odnosno javnost u cjelini, na šire promišljanje što sustavno činiti s posljedicama, loše provedenih suđenja u prošlosti, tj. kako u budućnosti osigurati primjenu propisanih standarda suđenja, stvoriti okruženje poticajno za svjedočenja žrtava-svjedoka i svjedoka, te kako poboljšati ulogu žrtve u kaznenim postupcima.

Procesi suočavanja sa negativnim nasljeđem prošlosti ovisni su o transformaciji političkih, pravosudnih i zakonodavnih institucija, kao i o uspostavi autonomne i odgovorne (nemanipulirane) javnosti. Unatoč dobrodošlom i opetovanom javnom deklarativnom prihvaćanju temeljnih vrijednosti pravnog poretka, u praksi još i danas prevladava tek djelomična spremnost političkih elita i pravosudnih institucija za djelotvorno preuzimanje odgovornosti za kvalitetno i efikasno procesuiranje svih ratnih zločina.

Ovakva ocjena stanja i njegovih perspektiva temelji se, po našem mišljenju, na uvidu u nekoliko ozbiljnih problema s kojima se trenutno suočava hrvatsko pravosuđe.

Nepovoljan politički kontekst

Hrvatski Sabor kao najviše zakonodavno tijelo formalno i institucijski je najodgovorniji za stvaranje uvjeta za što kvalitetniji rad pravosuđa te stvaranje ozračja za afirmaciju vladavine prava. Stoga je nedopustivo da Hrvatski Sabor svojom odlukom temeljenom na, po našem mišljenju, “iskrivljenom” tumačenju Ustava onemogućuje pravosudnim tijelima da samostalno i nepristrano odlučuju o određivanju pritvora Branimiru Glavašu, optuženome za ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Apsurdna je činjenica da se B. Glavaš, kojeg se tereti da je organizirao i zapovjedio ubijanje i/ili mučenje 15-orice građana Osijeka, brani sa slobode, dok se suoptuženici, koje se u ovom postupku

tereti po izravnoj odgovornosti da su sudjelovali u tim pogubljenjima, od početka kaznenog postupka nalaze u pritvoru.

Takvim postupkom ovaj saziv Sabora zasigurno ne daje doprinos stvaranju povoljnih uvjeta za procesuiranje svih ratnih zločina, nego kompromitira ne samo instituciju Hrvatskog sabora, već i autonomnost pravosudnoga sustava, te dovodi u pitanje sposobnost institucija Republike Hrvatske da svima jamče Ustavom zagaraniranu jednakost pred zakonom.

Zakon o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda u praksi nije zaživio

Zakon o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda i progonu za kaznena djela protiv vrijednosti međunarodnog ratnog i humanitarnog prava (NN 175/03) na snazi je već tri godine, što je sasvim dovoljno razdoblje/vrijeme za ocjenu njegove primjene. Iako se u "Reviziji akcijskog plana uz strategiju reforme pravosuđa" Ministarstva pravosuđa tvrdi drugačije, želimo upozoriti na slabost navedenog zakona, tj. na činjenicu da u praksi on još uvijek nije zaživio, barem ne u smislu zbog kojega je, po našem razumijevanju, donesen.

Formalno su osnovana četiri odjela za ratne zločine na županijskim sudovima u Zagrebu, Osijeku, Rijeci i Splitu. Dobila su izvanmjesnu nadležnost u predmetima za ratne zločine, no ona nisu kadrovski opremljena, niti funkcioniraju, predstavljaju tek mogućnost koju se predlaže tek izuzetno¹. S obzirom na takvu praksu iz kontakata sa predstavnicima DORH-a moglo se čuti da pravosudni radnici ne doživljavaju taj dio Zakona o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda ozbiljno. Čini se da vlada nekritičko uvjerenje kako su svi županijski sudovi dovoljno kadrovski sposobni suditi za najteža kaznena djela i da su sva državna odvjetništva sposobna i ekipirana za kvalitetno postupanje protiv počinitelja ratnih zločina. Praksa opovrgava ovo uvjerenje a, ujedno, pokazuje da formirani specijalni odjeli ne funkcioniraju².

Nadalje, vijeća za ratne zločine pred kojima se vode postupci trebaju biti formirana od tri profesionalna suca koji se odlikuju iskustvom rada na najsloženijim predmetima, no često se radi o sucima i sutkinjama sa iskustvom u građanskim, a ne u kaznenim predmetima. Zakon, naime, ne navodi izričito koji su to najsloženiji predmeti. Upozoravamo na tu slabost Zakona o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda, jer pretpostavljamo da nije stvarna svrha odredbe, u kojoj se kaže da u vijećima trebaju biti suci s dugogodišnjim iskustvom rada u najsloženijim predmetima, bila ta da to budu suci građanskih odjela županijskih sudova. Smatramo da bi članovi Vijeća za ratne zločine morali biti suci kaznenog odjela koji se odlikuju iskustvom rada u kaznenim predmetima (zbog težine kaznenog djela i poznavanja materije kaznenog prava).

¹ Osim što je predmet protiv opt. R. Ademija i M. Norca od strane MKSJ-a transferiran Županijskom sudu u Zagrebu, nemamo podatak da je ijedno suđenje tijekom 2006., 2007. i 2008. godine prebačeno na posebne sudove za ratne zločine. Županijski sudovi u Splitu i Osijeku sudili u lokalnim predmetima, Županijski sud u Rijeci je prihvatio dva predmeta iz Gospića, a Županijski sud u Zagrebu jedan predmet iz Osijeka, temeljem standardnih odredbi za promjenom mjesta suđenja. OSCE u svom izještaju za 2007.g navodi da je Hrvatska u jednom od svojih zahtjeva jamčila da će, ako izručenje bude odobreno, Glavni državni odvjetnik tražiti da se predmet istraži i sudi pred jednim od sudova koji imaju specijalne odjele za ratne zločine, iako takve odluke donosi Vrhovni sud. Zahtjev obrane da se predmet delegira sa Županijskog suda u Sisku na jedan od sudova koji imaju specijalne odjele za ratne zločine nije od strane Vijeća razmatran jer okrivljeni, odnosno, obrana nije subjekt koji takav zahtjev može uložiti. VSRH je u jednom predmetu zaključio da istražni sudac, također, nije subjekt koji može zahtijevati delegaciju predmeta.

² Tako je, primjerice, na Županijskom sudu u Rijeci (koji po Zakonu o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda i progonu za kaznena djela protiv vrijednosti međunarodnog ratnog i humanitarnog prava ima formiran specijalni odjel za ratne zločine) u tijeku postupak za zločin u Lovincu (opt. Čubrilo i dr.) do svibnja 2007. godine sudsko Vijeće bilo sastavljeno od dva suca profesionalca i tri suca porotnika, što nije u skladu sa odredbom istog zakona po kome je taj specijalni odjel formiran (u čl. 13. st. 2. Zakona o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda i progonu za kaznena djela protiv vrijednosti međunarodnog ratnog i humanitarnog prava (NN 175/03) je propisano da sudsko vijeće čine „po tri suca iz redova sudaca koji se odlikuju iskustvom na radu u najsloženijim predmetima“).

Smatramo da su ovo dovoljni razlozi da se postojeći zakon izmijeni, a do tada da svi sudionici u suđenjima za ratne zločine ovaj zakon primjenjuju u “dobroj vjeri”.

Nedostatni kadrovski kapaciteti i tehnički uvjeti sudova

Činjenica da su članovi/ce niza vijeća za ratne zločine zapravo suci/kinje građanskih odjela upućuje na nedostatne kadrovske kapacitete sudova, bez obzira što se postupke i dalje vodi i na petnaestak županijskih sudova (ne samo na onima u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku). Sasvim je jasno da neki sudovi nemaju ni tehničke, a ni stručne uvjete za suđenje u predmetima ovakve važnosti i težine kakvi su predmeti ratnih zločina (dovoljan broj sudaca kaznenih odjela, što je najvidljivije u slučajevima ponavljanja postupaka ukoliko je potrebno izmijeniti vijeće).

Ni Županijski sud u Zagrebu nema prostorni kapacitet da se paralelno provodi više „velikih“ sudskih procesa što bitno utječe na dinamiku rasprava, odnosno dužinu postupka.

Državno odvjetništvo RH je u izvještaju za 2007. godinu objavilo da u bazi svojih podataka ima prijavljenih 703 ratnih zločina (mapa zločina). Od toga broja su kazneni postupci protiv osumnjičenih pokrenuti za 391 zločina, dok kazneni postupci nisu pokrenuti za 402 zločina jer su počinitelji nepoznati³. Nameće se zaključak da je nužno povećati broj djelatnika angažiranih na predistražnim radnjama na nacionalnoj razini (Odjel terorizma i ratnih zločina) i na razini policijskih uprava.

Veliki broj presuda donesenih u odsutnosti okrivljenika

U “Reviziji akcijskog plana uz strategiju reforme pravosuđa” navedeno je da su pravomoćne presude donesene tijekom 90-ih godina prošle evaluaciju Vrhovnog suda RH kroz žalbeni postupak, čime se, po Ministarstvu pravosuđa, navodno otklanja prigovor njihove nezakonitosti i nekvalitete (statistički podaci Vrhovnog suda pokazuju da je polovina od ukupno 68 presuda donesenih u postupcima u odsutnosti optuženika potvrđena, preinačeno je 11, a potpuno ukinuto 20 presuda). Međutim, ovdje je bitno reći da na više od 300 presuda branitelji uopće nisu ulagali žalbe, te da su one postale pravomoćne protokom roka za žalbu, iako su optuženici osuđivani i na maksimalne kazne zatvora u trajanju od 20 godina. Nadamo se da nespominjanje ukupnog broja presuda donesenih u odsutnosti nije bilo namjerno. Adekvatno institucionalno rješenje ovog problema se za sada ne nazire.

Manjkavosti uočene na postupcima u tijeku

Ponavljanje postupaka je, prema statistikama objavljenim u izvještaju OSCE-a 2007. godine, za period od 2002-2007. godine evidentirano u rasponu između u 95-35% (2002. godine ponavljalo se 95% predmeta, 2003. godine 50%, 2004. godine 55%, 2005. godine 65%, 2006. godine 35% i 2007. godine 52% predmeta)⁴. Veliki broj ponavljanja prvostupanjskih postupaka nužno otvara pitanje kompetentnosti sudaca/kinja, odnosno, njihove hrabrosti ili voljnosti da ponekad donose za javno mnijenje “nepopularne” presude. To je još jedan od razloga zašto u nadolazećem razdoblju smatramo ključnim uistinu “oživjeti” djelatnost formiranih specijalnih odjela za ratne zločine. U protivnom, smatramo da pravosuđe neće moći profesionalno i nepristrano provesti veliki broj postupaka koji se vode na petnaestak županijskih sudova.

³ Izvješće o radu državnih odvjetništava u 2007. godini, Popis ratnih zločina s pregledom osoba protiv kojih je postupak u tijeku ili su osuđene, str. 153

⁴ Izdvajamo: na Županijskom sudu u Sisku smo u tijeku 2006. - 2008. godine pratili 4 postupaka: predmet protiv opt. Jove Begovića za zločin počinjen u Petrinji (ponovljeni postupak od istrage – prvi put suđen u odsutnosti); predmet protiv opt. Rade Miljevića za zločin počinjen na brdu Pogledić (VSRH ukinuo je prvostupanjsku presudu zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, ponovni postupak je u tijeku); predmet protiv opt. Dragana Đokića za zločin počinjen u Ravnom Rašću (VSRH je radi povrede odredbi kaznenog postupka predmet vratio prvostupanjskom sudu na ponovni postupak); predmet protiv opt. Z. Obradovića i opt. J. Banovića (nakon prve prvostupanjske presude VSRH je zatražio ponavljanje postupka). Predmet koji nismo pratili, protiv opt. Stanojevića i opt. Jovića (proglašeni su krivima i osuđeni na kazne zatvora u trajanju od 15 godina, a žalba na presudu uložena je još 5.07.2006. godine, nemamo podatak da je VSRH odlučio o toj žalbi).

Počinjanie glavne rasprave ispočetka, ukoliko se glavnu raspravu odgodi za više od dva mjeseca, ili iz drugih razloga, je, zapravo, dosta česta praksa u suđenjima za ratne zločine koji su u tijeku.⁵ Razlozi za prekide duže od dva mjeseca u nekim slučajevima nisu jasno obrazloženi, odnosno, može se pretpostaviti da se radi o opterećenosti suda predmetima (odnosno, nedovoljnim kapacitetima pri čemu predmeti ratnih zločina ne predstavljaju prioritet), ili nekim drugim razlozima. Pri tome, Vijeća, neki puta, po našem mišljenju, ne uzimaju dovoljno ozbiljno u obzir utjecaj dužine procesa (dugi/česti prekidi) na njegovu pravičnost: na trajanje pritvora za okrivljene kao i na pravo žrtava/oštećenih da se utvrdi odgovornost i sankcionira počinitelje zločina koji su na njima počinjeni.

Praksa određivanja pritvora i dalje je neujednačena, a rješenja o određivanju pritvora često su vrlo šturo obrazložena, a ponekad nikako.⁶ Isto se odnosi i na primjenu mjera osiguranja kod okrivljenih koji se brane sa slobode.⁷

Suđenja za ratne zločine, dakle za najteža kaznena djela, u ranom poslijeratnom razdoblju, zahtijevaju posebnu pažnju u odnosu na niz elemenata, posebno pri određivanju pritvora za okrivljene. Pri konkretnom razmatranju svakog pojedinog predmeta, u skladu sa zakonima i standardima Europske povelje o ljudskim pravima u odnosu na okrivljene, nužno je, po našem mišljenju, imati u vidu hoće li svjedoci i žrtve (ali i javnost) iz tijeka postupka steći povjerenje u ispravnost pravosudnog postupka. Neučinkovita suđenja (česti i dugi prekidi, te ponavljanje postupaka, uz neujednačenu politiku pritvora i nekorištenje mjera kojim bi okrivljenici, žrtve, svjedoci i javnost jasno vidjeli da pravosuđe osigurava od bijega optuženika i štiti proces od nezakonitoga utjecaja na svjedoke) stvaraju apatiju i nevoljkosti za svjedočenja kod svjedoka i dodatnu frustraciju žrtava i oštećenih. Žrtve time, kao i okrivljenici, samo mogu biti nezadovoljne radom pravosudnih tijela Republike Hrvatske, a društvo u cjelini opetovano „prima poruku“ koja dugoročno i dalekosežno „signalizira“ da se pravdu nakon rata ne uspijeva postići u ključnom „mediju“ pravne države - u sudskim procesima.

U predmetima koji su u tijeku, vodi ih se prvi put, a neki su započeli prije više godina, velikom broju optuženika **se sudi u odsutnosti** (zločin u Miluševcima i zločin u Lovasu)⁸. U tim konkretnim

⁵ *Glavne rasprave su kretale iznova u predmetima protiv okr. B. Glavaša i ostalih za zločin počinjen u Osijeku (dva puta); u predmetu protiv okr. J. Mišljenovića i ostalih za zločin počinjen u Mikluševcima (više puta); u predmetu protiv okr. N. Simića i ostalih za zločin počinjen u Dalju; u predmetu protiv okr. Lj. Devetka i ostalih za zločin počinjen u Lovasu (okrivljenik je u pritvoru, započinjala više puta); u predmetu protiv okr. Čizmić za zločin počinjen u Dalju (okrivljenik se brani sa slobode, zadnja rasprava 16. listopada 2007.g.); u predmetu protiv okr. R. Čubrila i ostalih za zločin počinjen u Lovincu (više puta, sudi se u odsutnosti okrivljenih); u predmetu protiv okr. M. Ždrnje za zločin počinjen u Sremskoj Mitrovici (brani se sa slobode).*

⁶ *Primjeri:*

-Okrivljenom za supočiniteljstvo u izuzetno teškom i okrutnom djelu ratnog zločina (za ubojstvo tri osobe čija su tijela sasjekli, bacili u bunar, a potom u bunar bacili bombu) nije bio određen pritvor. Istina, Tužiteljstvo je u tijeku kaznenog postupka odustalo od optužbe, što, zapravo, u ovom slučaju otvara pitanje je li uopće postojala osnovana sumnja za podizanje optužnice protiv okrivljenika.

-U postupku koji se vodi za zločin počinjen u Lovasu Vijeće je odbilo raspravljati o prijedlogu branitelja optuženika (koji se nalazi u pritvoru) za ukidanjem pritvora, usmeno obrazloživši da to nije dužno učiniti, jer od zadnjeg odlučivanja o postojanju zakonskih uvjeta za primjenu mjere pritvora nisu prošla 2 mjeseca. Očito se Vijeće poziva na članak 107. stavak 2. ZKP-a, a nije uzelo u obzir članak 107. a ZKP-a koji daje mogućnost okrivljeniku, ili njegovu branitelju, da u bilo kojem trenutku, od predaje optužnice pa do pravomoćnosti presude, predloži ukidanje pritvora, ukoliko smatraju da su nastupile okolnosti zbog kojih pritvor više nije neophodan. U konkretnom slučaju, po našem mišljenju, branitelj je predočio opravdane razloge za postavljanje zahtjeva o ukidanju pritvora - okrivljenik je već dao iskaz, optužnicom ga se tereti za manju kriminalnu radnju, nije bio u bijegu, i uistinu nije znao da je protiv njega pokrenut postupak u Republici Hrvatskoj (što je potkrijepio potvrdama koje je 2000. i 2002. godine Općinski sud u Vukovaru izdao okrivljeniku). Unatoč tome Vijeće o prijedlogu nije htjelo odlučivati.

-U postupku koji se na Županijskom sudu u Vukovaru vodio protiv opt. Raića pritvor protiv optuženika je, nakon izricanja prvostupanjske presude, produžen zbog opasnosti od bijega (čl. 102. st. 1. t. 1. ZKP-a). U trenutku izricanja prvostupanjske presude, kojom je okrivljenik osuđen na kaznu zatvora u visini od 2 god i 6 mjeseci, u pritvoru se nalazio 1 godinu i 9 mjeseci, dakle u pritvoru je proveo više od polovine kazne zatvora, izrečene, istina, nepravomoćnom presudom. Kako je okrivljeniku prilikom objave presude pritvor produžen, on se, u konkretnom slučaju, uspoređujući izrečenu kaznu zatvora i vrijeme provedeno u pritvoru, praktično pretvorio u odsluženje kazne.

⁷ *Tako su okr. R. Ademiju određene mjere opreza, dok Državno odvjetništvo nije tražilo takve mjere za okr. B. Glavaša.*

postupcima najčešće optuženike brane branitelji po službenoj dužnosti. U postupku za zločin u Mikluševcima većina branitelja je imenovana ove godine. Angažman ogromnog broja branitelja po službenoj dužnosti, što smo zabilježili u predmetima *Mikluševci* i *Lovas*, uglavnom ima formalno-pravni, a ne stvarni učinak na kvalitetu obrane.

Na nekim suđenjima svjedoci, koji su evidentno oštećeni kaznenim djelom (čak i po izreci presude), u tijeku glavne rasprave uopće nisu upozoravani o pravu postavljanja imovinskopravnog zahtjeva, niti im je na bilo koji način ukazano da u postupku imaju **položaj oštećenika**.⁹ Sve to najviše pogađa one zbog kojih se ti postupci prvenstveno vode, žrtve tih zločina, a svu njihovu rezigniranost radom pravosudnih institucija najbolje očitava činjenica da najčešće niti ne dolaze pratiti suđenja (čak ni tamo gdje to objektivno mogu).

Potrebno je intenzivnije raditi na unapređivanju **položaja svjedoka i žrtava tijekom kaznenog postupka**, ali i prije i nakon njega. *Prijedlog Zakona o kaznenom postupku*, kojeg je Vlada RH uputila na prvo čitanje u Hrvatski Sabor u lipnju, predviđa novosti kojima se garantira pravo žrtve na poseban obzir svih tijela koja sudjeluju u pravosudnom postupku, zaštitu od nezakonitoga /neovlaštenoga utjecaja drugih sudionika kaznenog postupka, djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć i potporu, te sudjelovanje u kaznenom postupku. Time se, počevši od normativne razine, po prvi put među sudionike kaznenog postupka s posebnim pravima uvodi žrtva. No, ukoliko Zakon bude usvojen do kraja ove godine počelo bi ga se primjenjivati od početka 2011., nakon dvogodišnje pripreme.

U svibnju je United Nations Development Programme Hrvatska u suradnji s Ministarstvom pravosuđa na četiri suda¹⁰ pokrenuo pilot-projekt pružanja **podrške svjedocima i žrtvama kaznenih djela** (emocionalne i praktične podrške) što će u budućnosti zasigurno doprinijeti povećanju njihove sposobnosti svjedočenja o događajima, ali, prvenstveno, smanjiti dodatnu traumatizaciju i pomoći žrtvama da sačuvaju svoje ljudsko dostojanstvo. Smatramo da je već sada jasno da ne treba odugovlačiti, nego sustavno odgovoriti na problem kroz pravosudne institucije (omogućiti sredstva i ljude). Što se tiče suđenja za ratne zločine, centralizacija suđenja u četiri središta svakako bi omogućila sustavnu podršku i psihološku pomoć svima kojima je ta pomoć potrebna.

Zapažanja o radu DORH-a

DORH je 2003. godine sačinio popis svih pokrenutih postupaka za ratne zločine od 1991. do 2003. godine. Tako je do 2003. godine za ratne zločine bilo optuženo 3600 osoba. U svrhu objektivne procjene, predstavljaju li djela okrivljenih osoba ratni zločin, napravljena je revizija tog popisa. Rezultat revizije je odbacivanje optužbe protiv više od 2300 osoba, tako da je zaključno sa 01. travnja 2008. godine pokrenut kazneni postupak za ratni zločin protiv ukupno 1293 osobe. Ovakvi podaci upućuju na činjenicu da tužitelji u velikom broju predmeta nisu donosili dovoljno stručne procjene koje bi bile u skladu sa općeprihvaćenim pravosudnim standardima.

Pristupajući reviziji optužnica i istražnih zahtjeva Državno odvjetništvo vodilo se određenim kriterijima (točno tumačenje zakonskih opisa kaznenih djela ratnih zločina, individualizacija optužnica – usredotočenje od grupnih optužnica ka onima u kojima, u odnosu na optuženike, postoji osnovana sumnja da su počinili konkretno kazneno djelo, te, ono najvažnije, postojanje dostatnih dokaza za

⁸ Za zločin u Mikluševcima (kazneno djelo genocida) postupak se vodi protiv 23 optuženika. Postupak je započeo protiv 35 optuženika. U međuvremenu je, uslijed smrti optuženika, ili odustajanja Državnog odvjetništva od optužbe (kaznenog progona), obustavljen kazneni postupak u odnosu na 12-icu optuženika, koji su većinom bili u bijegu. Protiv 18 optuženika postupak se vodi u odsutnosti. Na raspravama je nazočno 5-oro optuženika. Za zločin u Lovasu (kazneno djelo genocida i kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva), postupak se vodi protiv 16-oro optuženika. Dva optuženika su nazočna na raspravama, protiv ostalih 14-oro postupak se vodi u odsutnosti.

⁹ Primjer: postupak za zločin počinjen u Berku, koji je vođen na Županijskom sudu u Vukovaru; postupak za zločin počinjen u Tenji, vođen na Županijskom sudu u Osijeku.

¹⁰ Na županijskim sudovima u Osijeku, Vukovaru, Zadru i Općinskom sudu u Zagrebu osnovani su Uredi za podršku svjedocima i žrtvama.

svakoga optuženika). Iako je od te revizije prošlo više od 5 godina neka županijska odvjetništva još nisu napustila staru praksu.

Neke novopodignute **optužnice su i dalje neprecizne**, sa velikim brojem okrivljenika od kojih se neke ne tereti niti za jednu konkretnu radnju, istrage se, takoreći, provodi na glavnim raspravama, takve optužnice tužitelji mijenjaju i po nekoliko puta (ponekad tako da od prvotnih inkriminacija ne ostane niti jedna), a što rezultira odustajanjima od kaznenog progona ili oslobađajućim presudama.¹¹

Nameće se i pitanje kako su takve optužnice uopće postale pravomoćne. Naime, i u slučajevima kada branitelji nisu uložili prigovor protiv optužnice, sud ju je ovlašten preispitati te po potrebi vratiti tužitelju radi otklanjanja uočenih nedostataka, ali do sada nismo zabilježili takve slučajeve.

Kazneni postupak za zločin u Medačkom džepu prvi je slučaj koji je hrvatsko pravosuđe dobilo od MKSJ-a temeljem Pravila *11bis*. Državno je odvjetništvo dvije godine radilo na prilagođavanju optužnice pravnom sustavu Republike Hrvatske. Pri tomu nije korištena mogućnost dopunske istrage, koja bi pomogla kvaliteti optužnice – da ju se sadržajno pročisti, da se bar provjere adrese svjedoka i jesu li svjedoci koje tužiteljstvo predlaže živi (neki od predloženih svjedoka su, u periodu od davanja iskaza haškim istražiteljima do pokretanja glavne rasprave, umrli). Nepravomoćnom presudom nisu obuhvaćene brojne žrtve koje su bile navedene u optužnici, a Odvjetništvo nije u izmjenjenu optužnicu uvrstilo četiri žrtve o čijem su stradanju iskazivali svjedoci.

Također, i dalje se kao konstantan problem javlja i **neprocesuiranje kaznenih djela prikrivanja**, ili pomoći, počiniteljima kaznenog djela zbog nastupanja apsolutne zastare nakon stanovitoga vremena. Očigledno je da su tijela progona (Državno odvjetništvo, policija i vojna policija) “olako” dopustila da takvi slučajevi zastare, ne provodeći nikakve istrage o tim kaznenim djelima, a prema javnosti su, obično, samo konstatirali da je u nekim slučajevima nastupila zastara za progon počinitelja tih kaznenih djela, ne zanimajući se tko je odgovoran i je li netko sankcioniran zbog toga.

Preporuka: jačati ulogu i kapacitete specijalnih odjela za ratne zločine

Smatramo nužnim i hitnim jačati ulogu i kapacitete specijalnih odjela za ratne zločine iz više razloga:

1. Postojeći kapaciteti nisu dostatni već zbog velikog broja postupaka za ratne zločine: veliki je broj suđenja za ratne zločine koji su u tijeku (20-35 godišnje), veliki je broj okrivljenih (prema

¹¹ *Primjeri sa Županijskog suda u Vukovaru:*

U postupku koji je na Županijskom sudu u Vukovaru vođen za zločin u Berku i sam zastupnik optužbe je u završnom govoru istaknuo, da je istraga vođena još 90-ih godina, da je vođena protiv velikog broja okrivljenika (53), da su svjedoci, velikom većinom prognanici, ispitivani na sudovima u Rijeci, Puli, Zagrebu, Osijeku, te da je prava istraga „provedena“ tek na glavnoj raspravi. Tako provedena istraga rezultirala je optužnicom kojom je optuženo 35 osoba, s tim što se 16-oricu optuženika ne tereti niti jednom konkretnom radnjom, a pred kraj dokaznog postupka, odustajanjem od optužbe protiv optuženih Vučetića i Gunja, te izmjenom optužnice protiv opt. Perića, na način da su konkretne radnje koje su mu stavljene na teret gotovo u potpunosti izmijenjene (navedena trojica optuženika su, uz opt. Vujića, u odnosu na kojeg je postupak razdvojen zbog raspravne nesposobnosti, jedini optuženici (od 35-orice) dostupni pravosuđu Republike Hrvatske).

U izvještaju za 2007.g upozorili smo da je Tužiteljstvo u predmetu protiv M. Ostojića i ostalih, za zločin počinjen u Sotinu, nakon što je razdvojen postupak za dvije osobe dostupne pravosuđu RH, izmijenilo optužnicu u odnosu na te osobe, na način da je ispustilo iz optužnice navode o radnjama koji bi, u svojoj naravi, morali predstavljati neki od opisanih modusa kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnoga stanovništva, te istovremeno predložilo da se ispita svjedoke koji su o tim radnjama iskazivali u istrazi (što je Sud odbio).

Optužnica u predmetu protiv J. Mišljenovića i ostalih za zločin počinjen u Mikluševcima je mjenjana 5 puta. Pri promjeni kojom je zakonski naziv kaznenog djela izmijenjen, iz kvalifikacije za kazneno djelo genocida u kazneno djelo ratnog zločina, optužnica je i precizirana na način da je svakom od optuženika na teret stavljen određeni broj radnji kojima je izvršeno kazneno djelo ratnog zločina. Već na sljedećoj raspravi, a da se nije utvrdilo nove činjenice, ili okolnosti, Tužiteljstvo je optužnicu ponovno preinačilo te je djelo sada prekvalificirano u kazneno djelo genocida, ostavljajući pri tomu u činjeničnom opisu navode istih radnji izvršenja djela kao i pri kvalifikaciji djela ratnim zločinom protiv civilnog stanovništva.

- podacima DORH-a zaključno sa 01. travnja 2008. godine pokrenut je kazneni postupak za ratni zločin protiv ukupno 1293 osobe, dok kazneni postupci nisu pokrenuti za 402 prijavljena zločina jer su počinitelji nepoznati). Postojeći kapaciteti nisu dostatni.
2. Za kvalitetno i učinkovito procesuiranje potrebno je specijalizirati suce/tkinje i državne odvjetnike.
 3. Specijalizacija i jačanje kapaciteta najbrže će rezultirati korigiranjem i ujednačavanjem sudske prakse te osigurati podršku svjedocima i žrtvama.

Smatramo nužnim da se u sklopu zakonodavnih izmjena koje su u tijeku predvidi zakonodavni okvir za jačanje specijalnih odjela za ratne zločine.

Preporuka: intenzivirati suradnju sa pravosuđem regiji

Državno odvjetništvo Republike Hrvatske surađuje na više predmeta s Tužilaštvom za ratne zločine Republike Srbije. Članovi i članice obitelji nestalih osoba, koje su u optužnici navedene kao žrtve zločina počinjenog u Sotinu (predmet protiv M. Ostojića i ostalih), su u više navrata inzistirali kod Glavnog državnog odvjetnika na suradnji sa Tužilaštvom za ratne zločine Rep. Srbije, radi pokretanja postupka u Srbiji, s obzirom da se veliki dio optuženika nalazi ondje. Koliko je nama poznato, DO je kontaktiralo Tužilaštvo Srbije u vezi tog predmeta, do sada se radi na razini prikupljanja i razmjena korisnih informacija. Obitelji nestalih očekuju više u razumnom roku.

PREGLED POSTUPAKA KOJE SMO PRATILI

U tijeku prve polovice 2008. godine smo, u fazi glavne rasprave, na županijskim sudovima u Republici Hrvatskoj pratili 20 postupaka za kaznena djela ratnih zločina protiv civilnog stanovništva.¹²

Od 20 postupaka 8 ih je vođeno na Županijskom sudu u Vukovaru, po 3 na županijskim sudovima u Osijeku i Šibeniku, po 2 na županijskim sudovima u Rijeci i Zagrebu, te jedan na Županijskom sudu u Gospiću.

Od 20 praćenih postupaka 6 je postupaka koje se ponavlja¹³, nakon što je Vrhovni sud Republike Hrvatske ukidao presude i vraćao predmete županijskim sudovima na ponovno raspravljanje.

U 20 postupaka koje pratimo optuženo je ukupno 76 osoba, od čega 62 pripadnika srpskih, te 14 pripadnika hrvatskih postrojbi. Od ukupnog broja optuženika (76) 36 ih prisustvuje glavnim raspravama, dok se 40-rica optuženika nalaze u bijegu te im se sudi u odsutnosti.¹⁴ Svi optuženici koji su u bijegu optuženi su kao pripadnici srpskih postrojbi. Od optuženika koji su prisustvovali raspravama (36), 12 ih se branilo sa slobode (10 pripadnika srpskih i 2 pripadnika hrvatskih postrojbi), dvadeset i trojica (23) su se nalazila u pritvoru (12 pripadnika srpskih i 11 pripadnika hrvatskih postrojbi), dok se jedan optuženik nalazio na izdržavanju kazne zatvora.

¹² U navedenih 20 predmeta uvrstili smo i 3 predmeta koji su u fazi glavne rasprave, ali u kojima se tijekom prve polovice 2008. godine nije održalo niti jedno ročište glavne rasprave (predmeti: Zločin u Dalju (opt. Čizmić) na Županijskom sudu u Osijeku, Zločin u „Borovo Commerce“- u (opt. Tepavac) na Županijskom sudu u Vukovaru, te Zločin u Lovincu (opt. Čubrilo i dr.) na Županijskom sudu u Rijeci).

¹³ Postupci za zločin u Sremskoj Mitrovici (opt. Ždrnja), brdu Pogledić kraj Gline (opt. Miljević), „Borovo Commerce“- u (opt. Tepavac), Lovincu (opt. Čubrilo i dr.), Smoljancu (opt. Cvjetičanin) i Petrinji II (opt. Banović i dr.).

¹⁴ Jedan optuženik u predmetu zločina u vukovarskoj bolnici (opt. Kuzmić), jedan u predmetu zločina u „Borovo Commerce“- u (opt. Tepavac), 17-rica u predmetu zločina u Mikluševcima (opt. Mišljenović i dr.), 14-rica u predmetu zločina u Lovasu (opt. Devetak i dr.), 5-rica u predmetu zločina u Lovincu (opt. Čubrilo i dr.), jedan u predmetu zločina u Dalju III (opt. Simić) i jedan u predmetu zločina u Petrinji II (opt. Banović)

U osam predmeta donesene su nepravomoćne presude¹⁵, dvije oslobađajuće u odnosu na dvojicu optuženika (opt. Surla u postupku za zločin u Tenji i opt. Cvjetičanin u postupku za zločin u selu Smoljanac, obojica pripadnici srpskih postrojbi), pet osuđujućih, u odnosu na 12 optuženika (7 pripadnika srpskih postrojbi: opt. Počuča u postupku za zločin u Kninu, optuženici Simić, Kikanović i Krstinić u postupku za zločin u Dalju III, opt. Raič u postupku za zločin na Drvenoj pijaci i optuženici Banović i Obradović u postupku za zločin u Petrinji II; te 5 pripadnika hrvatskih postrojbi: optuženici Madi, Jurić, Poštić, Lazić i Starčević u postupku za zločin u Cerni), jedna u kojoj je jedan okrivljenik oslobođen optužbe (opt. Ademi u postupku za zločin u Medačkom džepu), dok je drugi osuđen (opt. Norac u istom postupku), a odnosila se na pripadnike hrvatskih postrojbi.

Visina izrečenih kazni je u dva slučaja maksimalna (protiv opt. Tomislava Madija i opt. Maria Jurića za zločin počinjen nad obitelji Olujić u Cerni). U više predmeta izrečene kazne su ispod zakonom predviđenog minimuma za djela koja su presuđena (primjerice: opt. Počući, za zločin u Kninu, utvrđene su kazne zatvora za kaznena djela iz čl. 120. st. 1. i iz čl. 122. OKZ-a RH u trajanju od po 3 godine, te mu je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 5 godina; opt. Krstiniću za zločin u Dalju III izrečena je kazna zatvora u trajanju od 4 godine; opt. Raiču u postupku za zločin na Drvenoj pijaci izrečena je kazna zatvora u trajanju od 2 godine i 6 mjeseci).

U prvoj polovini 2008. godine pratili smo 6 javnih sjednica Vrhovnog suda RH. Vrhovni je sud potvrdio 3 presude županijskih sudova¹⁶, 2 je presude ukinuo i vratio predmete županijskim sudovima na ponovno raspravljanje¹⁷, dok je u jednom predmetu presudu županijskog suda djelomično ukinuo, a djelomično preinačio u pogledu odluke o kazni¹⁸.

Regionalna suradnja pravosuđa

U ovom je periodu započelo suđenje za zločin počinjen u Lovasu protiv Ljubana Devetka i ostalih 13 okrivljenika na Specijalnom odjelu Okružnog suda u Beogradu. Ponovljeno suđenja za zločin na Ovčari, koje se provodi na Specijalnom odjelu Okružnog suda u Beogradu, je u tijeku, bliži se završetku dokaznog postupka. Tužilaštvo Srbije je objavilo da provodi istragu za zločin počinjen nad pripadnicima hrvatskih postrojbi u Medaku. Tužilaštvo Crne Gore podiglo je optužnicu za ratni zločin protiv zarobljenika počinjen u logoru Morinja.

¹⁵ Iako se ovaj izvještaj prvenstveno odnosi na prvih 6 mjeseci 2008. godine, u njega smo uvrstili i presude koje su objavljene početkom mjeseca srpnja (predmeti zločina u Tenji (opt. Surla) i zločina u Kninu (opt. Počuča).

¹⁶ VSRH potvrdio je presudu Županijskog suda u Bjelovaru, objavljenu 07. studenoga 2007. godine, kojom je optuženik Dobrivoje Pavković, za kazneno djelo iz čl. 122. OKZ-a RH počinjeno u Doljanima, osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina.

VSRH je potvrdio presudu Županijskog suda u Sisku, objavljenu 26. rujna 2007. godine, kojom je optuženiku Draganu Đokiću, zv. Popizdeo, u ponovljenom postupku izrečena kazna zatvora u trajanju od 12 godina za kazneno djelo iz čl. 120. st. 1. OKZ-a RH, počinjenog u Ravnom Rašću.

VSRH je potvrdio presudu Županijskog suda u Sisku, objavljenu 25. travnja 2007. godine, kojom je optuženiku Jovi Begoviću u obnovljenom postupku izrečena kazna zatvora u trajanju od 5 godina za kazneno djelo iz čl. 120. st. 1. OKZ-a RH počinjeno u Petrinji.

¹⁷ VSRH je ukinuo presudu Županijskog suda u Sisku, objavljenu 31. kolovoza 2007. godine, kojom su optuženici Janko Banović i Zoran Obradović osuđeni na kazne zatvora u trajanju od 7 godina. Ponovni postupak je već održan, a Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Sisku objavilo je 19. lipnja 2008. godine presudu kojom je optuženicima za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva počinjenog u Petrinji izreklo kazne zatvora u trajanju od po 5 godina.

VSRH je ukinuo presudu Županijskog suda u Sisku, objavljenu 13. lipnja 2007. godine, kojom je Radi Miljeviću, optuženom za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva na brdu Pogledić pokraj Gline, izrečena kazna zatvora u trajanju od 14 godina. Ponovni postupak je u tijeku.

¹⁸ Županijski sud u Šibeniku je osudio opt. Atliju na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 12 (10+3), a opt. Jaramazu je izreklo kaznu zatvora u trajanju od 10 godina. Vrhovni sud RH (javna sjednica VSRH održana je 16. travnja 2008. godine) je ukinuo prvostupanjsku presudu u odnosu na dvije točke izreke presude (jedna po kojoj su optuženici osuđeni na po 10 godina zatvora te jedna oslobađajuća) i u tom je dijelu predmet vratio na ponovno suđenje. U odnosu na jednu točku presude preinačena je odluka o kazni u odnosu na opt. Atliju, te je s obzirom na to djelo osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 5 godina (ŽS u Šibeniku ga je za to djelo osudio na 3 godine zatvora).

Vijeće za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu izreklo je 8.07.2008. osuđujuću presudu opt. Zdravku Pašiću, kojom ga je osudilo na kaznu zatvora u trajanju od osam (8) godina za ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Slučaj je Državno odvjetništvo Republike Hrvatske ustupilo Tužilaštvu za ratne zločine Republike Srbije. Naime, Županijski sud u Karlovcu za isto kazneno djelo osudio je, u odsutnosti Zdravka Pašića, i supočinitelja Milana Grubješića koji izdržava kaznu zatvora u trajanju od 12 godina u Hrvatskoj.

Sud je utvrdio da je optuženi Pašić, kao pripadnik policije samoproglašene Republike Srpske Krajine, po prethodnom dogovoru sa Milanom Grubješićem, u noći između 22. i 23. prosinca 1991. ubio doktora Dragutina Krušića, osobu hrvatske nacionalnosti, tako što su ga, pod lažnim izgovorom da je većem broju srpskih ranjenika u Cetingradu potrebna pomoć, izveli iz Doma zdravlja u Slunju i odvezli na parkiralište gostionice „Suzi“ u Malom Vukoviću, te ondje ispalili u njega više projektila iz automatske puške i pištolja.

NEPRAVOMOĆNO ZAVRŠENI PRVOSTUPANJSKI PROCESI

Postupak protiv Vlastimira Denčića i Zorana Kecmana optuženih za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnoga stanovništva

Županijski sud u Osijeku

Kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ-a RH

Optuženici: Vlastimir Denčić i Zoran Kecman (branili su se sa slobode)

Vijeće za ratne zločine: sudac Krunoslav Barkić, predsjednik Vijeća, sutkinja Katica Krajnović, članica Vijeća i sudac Anto Rašić, član Vijeća

Tužitelj: Miroslav Bušbaher, zamjenik Županijskog državnog odvjetnika u Osijeku **Branitelji:** odvjetnici Tomislav Filaković, Dragutin Mijoč

Mišljenje

Postupak je proveden korektno.

U postupku protiv Vlastimira Denčića i Zorana Kecmana, optuženih za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnoga stanovništva iz čl. 120. st. 1. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske, počinjenog protjerivanjem 104 građana Dalja nesrpske nacionalnosti 18. travnja 1992. godine (Velika subota, tj. dan uoči Uskrsa po gregorijanskom kalendaru), Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Osijeku donijelo je presudu kojom je opt. Denčić proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 4 (četiri) godine i 6 (šest) mjeseci, a opt. Kecman je oslobođen optužbe.

Tijekom postupka saslušani su, ili su pročitani, iskazi dvadeset i osmorice (28) svjedoka, većinom mještana Dalja protjeranih inkriminirane zgrade, a odbijen je samo jedan dokazni prijedlog (dokazni prijedlog optužbe podržan i od strane obrane), koji se odnosio na prijedlog za saslušanje kao svjedokinje bolesne osobe i to o okolnostima o kojima su već svjedočili članovi njene obitelji.

Jedine primjedbe koje su iznesene tijekom glavne rasprave primjedbe su obrane opt. Denčića iskazima svjedoka kojima je Sud poklonio vjeru i na koje se ponajviše oslonio obrazlažući osuđujući dio presude.

Mislimo da pripadnost optuženika Prijelaznoj policiji pod jurisdikcijom UN-a, odnosno kasnije MUP-a RH, ne bi trebala biti cijenjena olakotnom okolnošću pri odmjerivanju kazne.

Ponovljeni (treći) postupak protiv optuženih Luke Markešića, Zdenka Radića, Zorana Marasa i Ivana Orlovića

Županijski sud u Varaždinu

Kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. Osnovnog krivičnog zakona (OKZ) RH

Optuženici: Luka Markešić, Zdenko Radić, Zoran Maras i Ivan Orlović

Vijeće za ratne zločine: sudac Zdravko Pintarić, predsjednik Vijeća, sutkinja Nevenka Bogdanović, članica Vijeća i sutkinja Stanka Vuk-Pintarić, članica Vijeća

Tužitelj: Biserka Šmer-Bajt, zamjenica Županijskog državnog odvjetnika u Varaždinu

Branitelji: izabrani odvjetnici Gordana Grubeša, Mirko Ramušćak, Zorislav Krivačić i Rajko Rudnički

Mišljenje

Sedamnaest (17) godina nakon počinjenja teškog zločina, kada su 5 (pet) ratnih zarobljenika i jedan civil odvedeni iz prostorija za zadržavanje PU Bjelovarsko – bilogorske i nakon toga smaknuti u šumi „Česma“ (civil Savo Kovač je preživio), nakon dvije oslobađajuće presude, u trećem, drugi put ponovljenom postupku, optuženici su nepravomoćno proglašeni krivima da su počinili kazneno djelo protiv čovječnosti i međunarodnog prava pomaganjem u ratnom zločinu protiv ratnih zarobljenika, i kazneno djelo protiv čovječnosti i međunarodnog prava pomaganjem (a ne supočiniteljstvom) u ratnom zločinu protiv civilnog stanovništva. Osuđeni su jedinstvenim kaznama od 4 (Luka Markešić), te po 3 godine kazne zatvora (Zdenko Radić, Zoran Maras i Ivan Orlović).

Smatramo da visine kazni nisu primjerene težini zločina za koje su izrečene.

Zbog očigledne nemogućnosti da na nedvojben način dokaže kauzalni slijed inkriminiranih djela, tj. direktnu vezu optuženika koji su odveli ratne zarobljenike, i civila Save Kovača, iz prostorija za zadržavanje PU Bjelovarsko-bilogorske i smaknuća odvedenih Državno odvjetništvo se odlučilo ići na sigurno dokazivo, te je tijekom ponovljenog postupka izmijenilo činjenični i zakonski opis optužnice te je optuženike teretilo za pomaganje u kaznenom djelu ratnog zločina.

Prema svemu što smo do sada doznali, ta nemogućnost dokazivanja proizlazi iz niza opstrukcija represivnih i pravosudnih tijela RH koji su radili na otkrivanju počinitelja neposredno nakon što su zločini počinjeni, odnosno, iz htijenja da zločin bude zataškan. Izvidi su prekinuti zbog prijatniji službenicima policije, koje nikada nisu procesuirane, nestao je spis formiran nakon uviđaja, učinjeni su propusti tijekom istrage, do danas je nepoznato mjesto pokopa žrtava koje su nakon provedene patološke obdukcije odvezene (po pogrebniku iz Bjelovara) iz Zavoda za sudsku medicinu u Zagrebu.

Ako ovakva presuda postane pravomoćna predviđamo da će državnom aparatu, prije svega Državnom odvjetništvu, ostati težak zadatak inicirati pronalaženje i procesuiranje izravnih počinitelja ovog zločina, a što se nakon ova tri postupka, i dokaza izvedenih tijekom glavne rasprave na trećemu, čini gotovo nemogućom misijom (ukoliko se ne pojavi nekakav POKAJNIK, ili se nekome od ispitanih svjedoka iznenada ne “osvježi” pamćenje).

Osim toga, zbog nepravovremenog reagiranja državnih institucija nemoguće je procesuirati i osobe koje su doprinijele zataškavanju ovog zločina. Neprijavljivanje počinjenog kaznenog djela, ili pomoć počinitelju nakon počinjenja kaznenog djela, nisu, prema tumačenju važećih zakona Republike Hrvatske modusi počinjenja kaznenog djela ratnog zločina, već samostalna kaznena djela za koja je nastupila apsolutna zastara kaznenog progona.

Ako Državno odvjetništvo već nije kadro ustrajati na otkrivanju izravnih počinitelja ovog zločina, ako je dopustilo da se „zataškače“ ne može procesuirati zbog apsolutne zastare, moralo bi se potruditi saznati gdje su završila tijela žrtva– iz pijeteta prema njima, i da bi ih njihovi

bližnji mogli zadržati u uspomeni lišenoj resantimana i otvorenoj za moguće procese mirnoga žalovanja, pokajanja, opraštanja i pomirenja.

U povodu „bjelovarskoga slučaja“ ostajemo s dojmom da pravosudne institucije još uvijek nisu u stanju, barem ne sustavno, primjereno sankcionirati svaki ratni zločin neovisno o nacionalnosti počinitelja.

Obrazloženje

Županijski sud u Varaždinu, u Vijeću sastavljenom od sudaca Zdravka Pintarića kao predsjednika Vijeća, te Stanke Vuk-Pintarić i Nevenke Bogdanović kao članova Vijeća, u kaznenom predmetu protiv optuženih Luke Markešića i dr., zbog kaznenog djela iz članka 120. stavak 1. i članka 122. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske, povodom optužnice Županijskog državnog odvjetništva u Bjelovaru broj: K-DO-57/01. od 25. rujna 2001., a izmijenjene na glavnoj raspravi 27. studenoga 2007. godine, nakon javno provedene i zaključene glavne rasprave, u prisustvu optuženih Luke Markešića, Zdenka Radića, Zorana Marasa i Ivana Orlovića, zamjenika županijskog državnog odvjetnika Darka Galića, izabраних branitelja Gordane Grubeša, Mirka Ramušćaka, Zorislava Krivačića i Rajka Rudničkoga, dana 21. prosinca 2007. donio je osuđujuću presudu.

Luka Markešić osuđen je na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 4 godine (za kazneno djelo iz čl. 122. OKZ-a RH 3 godine, a za kazneno djelo iz čl. 120. st.1. OKZ-a RH na jednu godinu i 6 mjeseci), ostali optuženici na jedinstvene kazne zatvora u trajanju od 3 godine (za kazneno djelo iz čl. 122. OKZ-a RH po 2 godine, a za kazneno djelo iz čl. 120. st. 1. OKZ-a RH po 1 godinu). Uzimajući okrivljenicima u obzir brojne olakotne okolnosti (nekažnjavanost, veliki doprinos u obrani domovine, maloljetna djeca) te otegotnu okolnost da je prilikom počinjenja kaznenog djela ubijeno 6 osoba i činjenicu da se pomagač zločina može blaže kazniti, Sud je primjenio institut zakonskog ublaživanja kazne te je optuženicima odredio pojedinačne kazne zatvora ispod propisanog zakonskog minimuma.

Na temelju provedenog dokaznog postupka, analizirajući i ocjenjujući svaki dokaz zasebno i u njihovoj međusobnoj vezi, kao i obrane optuženika, po ocjeni Suda dokazano je da su optuženici počinili kaznena djela koja im se stavljaju na teret u izmijenjenoj optužnici. Sud smatra da su optuženici svojim radnjama, s umišljajem, pomogli drugima da, kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme oružanog sukoba, ubijaju ratne zarobljenike i izvrše napad na civilnu osobu, čime su počinili kazneno djelo protiv čovječnosti i međunarodnog prava pomaganjem u ratnom zločinu protiv ratnih zarobljenika, i kazneno djelo protiv čovječnosti i međunarodnog prava pomaganjem u ratnom zločinu protiv civilnog stanovništva.

Optuženi Luka Markešić, Zdenko Radić i Zoran Maras nalazili su se u pritvoru od 24. kolovoza 2001. godine do 20. prosinca 2001. godine, a Ivan Orlović od 29. kolovoza 2001. godine, također do 20. prosinca 2001. godine. Vrijeme provedeno u pritvoru uračunato im je u izrečene kazne.

Prvotni je postupak pokrenut optužnicom ŽDO-a u Bjelovaru broj K-DO-57/01 od 21. rujna 2001. godine, koja je djelomično izmijenjena, tijekom ponovljenog suđenja na ŽS u Varaždinu, podneskom ŽDO-a u Varaždinu broj K-DO-27/04 od 23. veljače 2005. godine. Drugi puta optužnica je izmijenjena na glavnoj raspravi 27. studenoga 2007. godine, tijekom trećeg ponavljanja postupka.

Prvotnom optužnicom, i nakon prve izmjene, optuženici su terećeni da su kazneno djelo počinili s namjerom i prema prethodnom dogovoru, dakle kao supočinitelji. Izmjenom od 27. studenoga 2007. godine ŽDO u Varaždinu promijenio je djelomično činjenični, ali i zakonski opis optužnice, pa su u konačnici optuženici terećeni da su pomogli nepoznatim osobama u počinjenju kaznenog djela ratnog zločina prema ratnim zarobljenicima i kaznenog djela ratnog zločina prema civilnom stanovništvu.

Tijekom glavne rasprave nisu zabilježene povrede odredbi ZKP-a. Predsjednik Vijeća je upozorio optuženike na sva njihova zakonska prava i obveze, profesionalno i koncentrirano upravljao glavnom raspravom, brinuo da predmet postupka bude svestrano raspravljen, ali vodeći računa i o načelu ekonomičnosti postupka. Korektno je unosiio izjave svjedoka u zapisnik, nije dozvoljavao sugestivna i zabranjena pitanja.

Postupak protiv optuženih Slobodana Vučetića, Petra Gunja, Mirka Vujića i Stevana Perića za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva

Županijski sud u Vukovaru

Kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl.120.st.1. OKZ RH

Optuženi: Slobodan Vučetić (ŽDO odustalo od optužnice podneskom od 19. 11. 2007.), Peter Gunj (ŽDO odustalo od optužnice podneskom od 19. 11. 2007.), Mirko Vujić (postupak u odnosu na njega razdvojen 22. 12. 2006. zbog raspravne nesposobnosti) i Stevan Perić

Vijeće za ratne zločine: Nikola Bešenski, predsjednik Vijeća, Branka Ratkajec-Čović, članica Vijeća, Željko Marin, član Vijeća

Tužitelj: Zdravko Babić, zamjenik ŽDO u Vukovaru

Branitelji: odvjetnici Nediljko Rešetar, Branko Ivić, Andrej Georgievski, Tomislav Filaković

Mišljenje

Glavna rasprava koja je nakon razdvajanja postupka vođena u procesu protiv četvorice (od ukupno 35-orice) optuženika, optuženih za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva u Berku, trajala je od rujna 2006. do prosinca 2007. godine. Zbog procesne nesposobnosti razdvojen je postupak u odnosu na opt. Mirka Vujića. Državno odvjetništvo je tijekom postupka odustalo od optužnice protiv Slobodana Vučetića i Petra Gunja te je postupak protiv njih obustavljen.

U prosincu 2007. godine opt. Stevan Perić nepravomoćnom je presudom proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 4 (četiri) godine. Sud je utvrdio da je Stevan Perić, tada maloljetan, počinio konkretne radnje zlostavljanja zatočenih civila, no, smatrao je da optužba nije dokazala navode optužnice prema kojima je opt. Perić bio uključen u planiranje etničkog čišćenja Berka, formiranja logora, ubijanja i protjerivanja nesrpskog stanovništva. Sud je cijenio činjenicu da je u vrijeme izvršenja djela okrivljenik imao nepunih 17 godina, tj. kao **olakotnu okolnost uzeo je mladost, nezrelost i nepromišljenost optuženika, te njegovu neosuđivanost. Također, Sud je olakotnom okolnošću ocijenio i činjenicu što je kao stražar u logoru u određenim prilikama bio "dobar" prema zatočenicima (*tu okolnost navelo je nekoliko svjedoka*), a u pogledu pobuda i osobnih prilika optuženika navedeno je da su i optuženikovi otac i brat također bili stražari u logoru.**

Mislimo da je ovaj postupak očiti primjer postupka u kojemu je bilo nužno preotvoriti istragu protiv okrivljenika dostupnih pravosuđu RH, a tek potom, u zavisnosti od rezultata istrage, podići optužnicu, ili odustati od kaznenog progona.

Faza glavne rasprave nije, i ne bi smjela biti, dio postupka u kojemu se „provodi istraga“. U protivnom žrtve zločina su dodatno povrijeđene i, kao i okrivljenici, samo mogu biti nezadovoljne površnošću rada pravosudnih tijela Republike Hrvatske, dok počinitelji zločina ostaju izvan „ruku pravde“. Društvo u cjelini time opetovano „prima poruku“ koja dugoročno i

dalekosežno „signalizira“ da nije uspostavljena pravna sigurnost građana, niti uvjeti za održivi mir – odnosno da se pravdu nakon rata ne uspijeva postići u ključnom „mediju“ pravne države - u sudskim procesima.

Također, pitanje je kako je optužnica, u kojoj se od 35-orice optuženika 16-oricu ne tereti za ijednu konkretnu radnju, postala pravomoćna. Nije nam poznato jesu li branitelji optuženika ulagali prigovore na optužnicu, ali i u slučaju kada obrana nije uložila prigovor, Sud ju je ovlašten ispitivati, te eventualno vratiti tužitelju, radi otklanjanja uočenih nedostataka. U ovome postupku takvu procjenu Suda, nažalost, nismo zabilježili.

U tijeku glavne rasprave svjedoci, koji su evidentno oštećeni kaznenim djelom (čak i po izreci presude), uopće nisu upozoravani o pravu postavljanja imovinskopravnog zahtjeva, niti im je na bilo koji način ukazano da u postupku imaju položaj oštećenika.

Po našem mišljenju su svjedoci u ovome postupku, koji su u ratnim događajima pretrpjeli teške traume i kojima su ubijeni članovi obitelji, trebali imati stručnu psihološku pomoć, uz podršku koju su dobili od volonterske službe za podršku svjedocima.

Obrazloženje

Sam zastupnik optužbe je u svom završnom govoru istaknuo teškoće s kojima se suočavao ovaj postupak: da je istraga vođena još 90-ih godina, da je vođena protiv velikog broja okrivljenika (njih 53), da su svjedoci, velikom većinom prognanici, ispitivani na sudovima u Rijeci, Pulji, Zagrebu, Osijeku, te da je prava istraga „provedena“ tek sada, na glavnoj raspravi.

Unatoč tomu, Županijsko državno odvjetništvo odlučilo je, 15 godina od počinjenja zločina, podignuti optužnicu protiv 35 osoba na temelju ranije provedene a, očito, nedovoljno kvalitetne istrage. Zastupnik optužbe je istakao da su ŽDO i Sud „bili prisiljeni provesti istragu na glavnoj raspravi“. Naime, rezultat dokaznog postupka provedenog na glavnoj raspravi je odustanak tužitelja od optužbe protiv optuženih Vučetića i Gunja te značajna izmjena optužnice protiv opt. Perića (konkretno radnje koje mu se stavljaju na teret su gotovo u potpunosti izmijenjene).

Optužnicom se 16-oricu optuženika ne tereti niti jednom konkretnom radnjom (među njima je i opt. Vujić), spominju se samo u „preambuli“ činjeničnog opisa optužnice, osnovanost takve optužnice je upitna, a optužnica je unatoč tome postala pravomoćna. Nije nam poznato jesu li obrane optuženika prigovarale takvoj optužnici, no i sam Sud je (izvanraspravno vijeće na zahtjev predsjednika vijeća pred kojim se treba održati glavna rasprava) ovlašten odlučiti o svakom pitanju o kojemu se rješava na temelju prigovora.

Okrivljenik za teško kazneno djelo (do odustanka od optužbe opt. Gunja se teretilo da su on i još tri osobe ubili Ljubicu i Tunicu Garvanović i Anu Magić, te njihova tijela isjekli, bacili u bunar, a potom u bunar bacili bombu) se branio sa slobode, iako bi, ukoliko osnovana sumnja da je optuženik to djelo doista počinio, težina navedenog djela trebala biti dovoljan razlog za određivanja pritvora po čl. 102. st. 1. t. 4. (posebno teške okolnosti djela).

Nekoliko svjedoka je izjavilo da ih je dan, ili nekoliko dana, prije rasprave posjetio djelatnik policije, zbog čega je obrana podnijela kaznenu prijavu protiv nepoznatog počinitelja, jer smatra da su policijski djelatnici posjećivali svjedoke s ciljem „osvježivanja pamćenja“.

Mnogi svjedoci, koji su prema optužnici, a neki i prema izreci presude (Marica Mitrović, Tadija Mrkonjić, Zlata Latković, Petar i Marija Penavić), oštećeni kaznenim djelom, na glavnoj raspravi uopće nisu upitivani postavljaju li imovinsko-pravni zahtjev, niti je na bilo koji način konstatirano da imaju status oštećenika.

Također smatramo da je Sud, nakon što je tužitelj odustao od optužbe protiv optuženih Vučetića i Gunja u fazi glavne rasprave, umjesto rješenja o obustavi postupka trebao razdvojiti postupak u odnosu na opt. Perića, i u odnosu na Vučetića i Gunja donijeti presudu kojom se optužba odbija. Naime, postupak se može obustaviti jedino ukoliko je tužitelj odustao od optužbe prije započinjanja glavne rasprave. Kako to ovdje nije bio slučaj, Sud je trebao postupiti kako je to naprijed navedeno. Položaj Vučetića i Gunja bi sa pravomoćnom odbijajućom presudom bio nešto povoljniji, ukoliko bi u obzir eventualno došla obnova postupka.

Usprkos radu volontera (iz Udruge za podršku žrtvama/svjedocima u sudskim postupcima koja djeluje pri Županijskom sudu u Vukovaru), a koji je za primjer ostalim sudovima, svjedoci u ovome postupku, koji su u ratnim događajima pretrpjeli teške traume i kojima su ubijeni članovi obitelji, često su bili nervozni i dekoncentrirani. Bilo je vidljivo da je, osim spomenutog rada volontera, svjedocima koji su u teškom psihičkom stanju potrebna i pomoć psihologa.

Postupak protiv Slobodana Raiča optuženog za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnoga stanovništva

Županijski sud u Vukovaru

Kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ RH

Optuženik: Slobodan Raič, u pritvoru od 06. svibnja 2006. godine

Vijeće za ratne zločine: sudac Nikola Bešenski, predsjednik Vijeća; sudac Stjepan Margić, član Vijeća i sudac Željko Marin, član Vijeća

Tužitelj: Vlatko Miljković, zamjenik Županijskog državnog odvjetnika u Vukovaru

Branitelj: Zlatko Jarić, odvjetnik iz Vukovara

Mišljenje

Postupak pokrenut protiv Slobodana Raiča jedan je od nekoliko postupaka pokrenutih od strane Županijskog državnog odvjetništva iz Vukovara u zadnje dvije godine u kojima se optužnice, po našem mišljenju, podiže na temelju nedovoljno kvalitetnih istraga, neke od njih su neprecizne (optužnica za zločinu u Berku) ili nisu utemeljene na zatvorenom krugu indicija (osim na ovu optužnicu mislimo i na optužnicu za zločin počinjen u Berku i u Sotinu). Tijekom postupka zastupnik optužbe odustaje od nje, ili potpuno mijenja činjenični opis kaznenog djela, a sud donosi ili oslobađajuće presude, ili presude u kojima se optuženici osuđuju na kazne zatvora koje su niže od minimalne propisane za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva.

Tako je i postupak protiv Slobodana Raiča pokrenut na temelju optužnice koja mu je na teret stavljala teški ratni zločin - zarobljivanje i ubojstvo civila Slavka Batika u Vukovaru 1991. godine. Nakon što je srušena vjerodostojnost iskaza ključne svjedokinje optužbe, nikakvih dokaza da je ubio Batika nije bilo, te je optužba odustala od optuženja za ubojstvo. Optužnica je izmijenjena te je optuženiku stavljeno na teret nečovječno postupanje prema protuzakonito zarobljenom Slavku Batiku, na način da mu je optuženik propustio osigurati liječničku.

Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Vukovaru proglasilo je Slobodana Raiča krivim za počinjenje kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, jer je protuzakonito zatvorio civila i propustio mu osigurati liječničku pomoć. Vijeće smatra da je dokazano da je okrivljeni Raič protupravno zarobio Slavka Batika, a da je i nečinjenjem (propuštanjem osiguranja liječničke pomoći oštećeniku), povrijedio propise međunarodnog prava, odnosno, počinio kazneno djela ratnog zločina

protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st.1. OKZ-a RH. Međutim, izrečena mu je kazna zatvora u trajanju od **dvije godine i šest mjeseci, dakle značajno ispod propisanog minimuma za kazneno djelo ratnog zločina** uzimajući u obzir niz olakotnih okolnosti .

Ukazujemo na sljedeće elemente koji bi mogli biti sporni:

- Hoće li i VSRH smatrati da je u konkretnim okolnostima okrivljenik stvarno propustio osigurati medicinsku pomoć i time, nečovječno postupivši, ispunio biće kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva?
- Hoće li VSRH smatrati da je optuženiku dokazano da je zatočio civila? Pri tomu, u pogledu radnji optuženika, zaključci se mogu izvoditi iz optuženikove obrane, odnosno dokaza Odvjetništva (fotografije na kojoj je zabilježeno vođenje oštećenika, te video-zapisa na kojemu je zabilježen isti događaj).
- Moguće je da će VSRH ukinuti presudu i predmet vratiti na ponovno suđenje, već radi apsolutno bitne povrede odredbe Zakona o kaznenom postupku iz čl. 367. st. 8., ako stane na stanovište da je pri izvođenju dokaza, čitanjem izvoda iz kaznene evidencije optuženika, navedeni članak zakona povrijeđen. Izvođenje dokaza, čitanjem izvoda iz kaznene evidencije optuženika, provedeno je nakon što je optuženik iznio obranu na glavnoj raspravi, a uz okolnost da je na početku glavne rasprave izjavio da će svoju obranu iznijeti na kraju dokaznog postupka. U zapisniku sa glavne rasprave navedeno je, da je izvod iz kaznene evidencije pročitao uz suglasnost stranaka, ali nije izričito navedeno odnosi li se navedena suglasnost na suglasnost obrane da se taj dokaz izvede nakon iznošenja obrane.

Pritvor protiv okrivljenog Raiča nakon izricanja prvostupajnske presude produžen je zbog opasnosti od bijega (čl. 102. st. 1. t. 1. ZKP-a). U trenutku izricanja prvostupajnske presude, kojom je okrivljenik osuđen na kaznu zatvora u visini od 2 god i 6 mjeseci, u pritvoru se nalazio 1 godinu i 9 mjeseci, dakle u pritvoru je proveo više od polovine kazne zatvora, izrečene, istina, nepravomoćnom presudom. Kako je okrivljeniku prilikom objave presude pritvor produžen, on se u konkretnom slučaju, uspoređujući izrečenu kaznu zatvora i vrijeme provedeno u pritvoru, praktički, pretvorio u odsluženje kazne.

Postupak protiv Novaka Simića (sudilo mu se u odsutnosti), Miodraga Kikanovića i Radovana Krstinića optuženih za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnoga stanovništva

Županijski sud u Osijeku

Kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ RH

Optuženici: Novak Simić (sudi mu se u odsutnosti), Miodrag Kikanović, u pritvoru od 22. veljače 2007. godine, Radovan Krstinić, u pritvoru od 22. veljače 2007. godine do objave presude 21. travnja 2008. godine

Vijeće za ratne zločine: sudac Krunoslav Barkić, predsjednik Vijeća, sutkinja Branka Guljaš, članica Vijeća, sutkinja Dubravka Vučetić, članica Vijeća

Tužitelj: Dražen Križevac, zamjenik ŽDO-a u Osijeku

Branitelji: odvjetnici Hrvoje Krivić, Dinko Matijašević i Mihajlo Marušić

Mišljenje

Postupak je proveden korektno.

Nepravomoćnom presudom optuženici su proglašeni krivima da su u Dalju, kao pripadnici Vojne policije tzv. Vojske RSK, počinili kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnoga stanovništva, te su im izrečene kazne zatvora: Simiću u trajanju od devet godina, Kikanoviću u trajanju od pet godina i šest mjeseci, te Krstiniću u trajanju od četiri godine.

Opt. Simiću sudilo se u odsutnosti, dok su optuženici Kikanović i Krstinić prisustvovali glavnoj raspravi. Iako se zalažemo da se ne sudi u odsutnosti optuženika, mislimo da je u ovome slučaju, s obzirom da se optuženike, pogotovo s obzirom na najtežu točku optužbe (zadavanje fizičkih ozljeda oštećenom Antunu Kundiću uslijed kojih je preminuo), tereti kao supočinitelje, bilo opravdano suditi i odsutnome Novaku Simiću. Naime, činjenice koje su bile utvrđivane u odnosu na Kikanovića i Krstinića ionako su se u najvećoj mjeri odnosile i na Novaka Simića, a utvrđivanje činjenica u pogledu dvije točke optužnice, u kojima se opt. Simića tereti kao pojedinačnoga počinitelja (fizička zlostavljanja oštećenih Ivana Horvata i Tome Duvnjaka), nije uzrokovalo bitan utrošak vremena, tj. postupak se zbog toga nije odužio.

Pitanje koje se postavlja je: Hoće li Vrhovni sud RH cijeniti olakotne i otegotne okolnosti onako kako ih je cijenilo Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Osijeku?

Naime, prvostupanjski Sud optuženima Kikanoviću i Krstiniću nije pronašao otegotnih okolnosti, a u odnosu na opt. Krstinića je olakotne okolnosti (primjereno držanje pred Sudom tijekom kaznenog postupka, neosuđivanost, dobru uklopljenost u socijalnu sredinu Dalja, dobre obiteljske relacije (oženjen i otac dvoje djece), te teško narušeno zdravstveno stanje (tuberkuloza pluća), s obzirom da otegotne okolnosti nije pronašao, cijenio kao osobito olakotne, što je i rezultiralo izricanjem kazne zatvora od četiri godine i šest mjeseci (manjom od minimuma propisanog za predmetno kazneno djelo).

Za razliku u odnosu na navedenu dvojicu optuženika, Sud je optuženom Simiću kao otegotne okolnosti cijenio sudjelovanje u usmrćivanju jedne osobe, i nanošenje teških tjelesnih ozljeda četirima osobama, pretpostavljenost suoptuženicima u vojnoj hijerarhiji, osvetu kao djelomičan motiv počinjenja djela zbog uspješno provedene vojno-redarstvene akcije „Bljesak“, te bezobzirnost u njegovim radnjama. U obrazloženju presude se ne navodi iz kojeg je razloga neke od navedenih okolnosti (sudjelovanje u usmrćenju jedne osobe, osvetu kao djelomičan motiv) Sud cijenio kao otegotne za jednog od optuženika, dok za ostalu dvojicu nije.

Ponovljeni postupak protiv optuženog Dobrivoja Pavkovića

Županijski sud u Bjelovaru

Kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika iz čl. 122. OKZ RH

Optuženik: Dobrivoje Pavković, branio se sa slobode

Vijeće za ratne zločine: sutkinja Antonija Bagarić, predsjednica Vijeća, sutkinja Milenka Slivar, članica Vijeća i sutkinja Ivanka Šarko, članica Vijeća.

Tužitelj: Ivan Rahlicki, zamjenik ŽDO-a iz Bjelovara.

Branitelji: odvjetnici Momčilo Borčanin i Božica Jakšić

Mišljenje

Ponovljeni kazneni postupak je proveden korektno.

Analizirajući i ocjenjujući izvedene dokaze Sud je – donoseći osuđujuću presudu – utvrdio, da je dokazano, da je optuženik počinio kazneno djelo za koje je optužen. Osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina. Pri donošenju presude Sud je povjerenje dao svjedočenju onih dvaju svjedoka koji su vidjeli i prepoznali optuženika.

Okrivljeni Pavković je bio prisutan tijekom glavne rasprave, branio se sa slobode. Neposredno prije objave presude napustio je Hrvatsku, te ga se smatra bijeguncem, i za njim je raspisana međunarodna

tjeralica. Inače prebiva u Republici Srbiji, a pored hrvatskog posjeduje i *državljanstvo Republike Srbije*.

Obrazloženje

Županijski sud u Bjelovaru, u Vijeću sastavljenom od sutkinja Antonije Bagarić kao predsjednice Vijeća, te Milenke Slivar i Ivanke Škaro, kao članica Vijeća, u kaznenom predmetu protiv optuženog Dobrivoja Pavkovića zbog kaznenog djela iz 122. čl. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske, povodom optužnice Županijskog državnog odvjetništva u Bjelovaru broj: K-DO-81/03 od 05. veljače 2004., a izmijenjene na glavnoj raspravi 07. studenog 2007. godine, nakon javno provedene i zaključene glavne rasprave, u prisutnosti optuženog Dobrivoja Pavkovića, zamjenika Županijskog državnog odvjetnika, Ivana Rahlickog, braniteljice po službenoj dužnosti Božice Jakšić, dana 07. studenog 2007. godine donio je osuđujuću presudu.

Sud je presudio, da je optuženik Dobrivoje Pavković počinio kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika dana 1. rujna 1991. godine, kada je, zajedno s drugim naoružanim pripadnicima srpskih paravojnih formacija s kojima je bio povezan zajedničkom odlukom o djelu, bio svjestan da se muči ratne zarobljenike i prema njima nečovječno postupa, ali je usprkos tome sudjelovao u maltretiranju pripadnika seoske straže i hrvatske policije kojom prigodom su bili ranjeni Željko Hunjek, Alfons Tutić, Vladimir Zimić i Marjan Polenus, dok su Srećko Mandini, Željko Bulić i Eugen Lapčić smrtno stradali. Osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina.

U prvotnom postupku prvooptuženik Stojan Vujić i drugooptuženik Dobrivoje Pavković su oslobođeni optužbe temeljem članka 354. točka 3. ZKP-a – zbog nedostatka dokaza.¹⁹ Vrhovni sud vratio je predmet na ponovni postupak smatrajući da razlozi prvostupanjskog suda, o nedostatku dokaza da su optuženici ostvarili kazneno djelo zbog kojeg ih se tereti, nisu prihvatljivi, jer ti razlozi nisu takve prirode da bi mogli obezvrijediti iskaze prvenstveno onih svjedoka koji su vidjeli i prepoznali oba optuženika.

Ponovljeni postupak je proveden u odnosu na optuženog Dobrivoja Pavkovića, jer je kazneni postupak u odnosu na prvooptuženog Stojana Vujića, koji je bio nedostupan, iz razloga svrhovitosti razdvojen.

U ponovljenom postupku od sedamnaest svjedoka optuženika su teretili: svjedok Vladimir Zimić, navodeći da je 100% siguran da mu je optuženi Pavković kritičnog dana pucao u noge, i svjedok Mirko Joščak ustvrdivši da je optuženik Pavković bio među onih 20-ak pripadnika srpskih paravojnih formacija koji su ih vezali, udarali kundacima i čizmama dok su ležali na cesti. Svjedok Zdravko Joščak naveo je, da je od drugih čuo, da je optuženik bio među srpskim paravojnim formacijama čiji su ih pripadnici tukli i zlostavljali. Sud je puno povjerenje poklonio i iskazima svjedoka Klimeša, Halupeckog, Mlinarića i Ružičke koji su, osporavajući alibi optuženika, istaknuli da kritičnog dana, na dan napada na Doljane, nisu vidjeli opt. Dobrivoja Pavkovića u selu, niti kod trgovine. Naime, tijekom kaznenog postupka nije izveden niti jedan dokaz koji bi ukazivao na razloge zbog kojih bi navedeni svjedoci lažno teretili optuženika Pavkovića. Ovi svjedoci su, naime, u svojim svjedočenjima apostrofirali višenacionalni sastav mještana Doljana kao činjenicu koja je išla u prilog jačanju dobrosusjedskih odnosa. Iskaz svjedokinje Dušanke Pavković je doprinio rješavanju dvojbi o činjenicama u suštinskom, logičko-spoznajnom smislu. Ona je, naime, potvrdila da je s optuženikom razgovarala onog dana kada je MUP-ovo oklopno vozilo prolazilo kroz selo, a što je, prema iskazima pojedinih svjedoka i optuženikovo obrani, bilo sutradan, dan nakon inkriminiranog događaja.

Sud je obrazložio na temelju čega je utvrdio da je optuženik, koji je bio povezan s ostalim počiniteljima međusobnom zajedničkom odlukom o djelu, bio svjestan da se na ovakav način muči ratne zarobljenike i prema njima nečovječno postupa, od kojih su trojica ubijeni, a kako je i sam u

¹⁹ Prvotni je postupak pokrenut optužnicom ŽDO-a u Bjelovaru broj K-DO-81/03 od 05. veljače 2004. koja je djelomično izmijenjena, tijekom ponovljenog suđenja, na glavnoj raspravi dana 07. studenog 2007. godine.

tome sudjelovao, upravo je to i htio, postupao je s izravnom namjerom. Time je počinio kazneno djelo protiv čovječnosti i međunarodnog prava - ratni zločin protiv ratnih zarobljenika.

Tijekom glavne rasprave nisu zabilježene povrede odredbi ZKP-a. Predsjednica Vijeća upozorila je optuženika na sva njegova zakonska prava i obveze, profesionalno i koncentrirano je upravljala glavnom raspravom, brinula se da predmet postupka bude svestrano raspravljen, vodeći pri tom računa i o načelu ekonomičnosti postupka.

Također je korektno diktirala izjave svjedoka u zapisnik. Optuženiku je vrijeme provedeno u pritvoru od 16. do 19. prosinca 2003. godine, i od 07. studenog 2007. pa nadalje, uračunato u izrečenu kaznu.

Prikaz ponovljenog (trećeg) postupka protiv optuženog Nikole Cvjetićanina

Županijski sud u Gospiću

Vijećem za ratne zločine: sudac Dušan Šporčić, predsjednik Vijeća, sutkinja Dubravka Rudelić, članica Vijeća, i sutkinja Milka Vraneš, članica Vijeća

Optužnicu zastupa Željko Brkljačić, zamjenik ŽDO-a u Gospiću

Branitelj optuženika je odvjetnik Dušan Višnić, branitelj po službenoj dužnosti

Žrtve - ubijeni: Josip Matovina i Ana Bujadinović

Mišljenje

Kazneni postupak protiv optuženog Nikole Cvjetićanina zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika postupovno je proveden korektno.

Županijski sud u Gospiću je u ponovljenom postupku protiv Nikole Cvjetićanina presudio da optuženik nije počinio kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva za koje ga je teretila optužba. Optuženiku Nikoli Cvjetićaninu je ovo bilo treće suđenje u posljednjih šest godina.

Prvo suđenje zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva provedeno je 2002. godine protiv tada prvooptuženika Nikole Cvjetićanina i protiv drugooptuženika Milana Miloševića. Nakon provedenog postupka opt. Nikola Cvjetićanin je oglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od devet godina, dok je opt. Milan Milošević također oglašen krivim i osuđen na dugotrajnu zatvorsku kaznu. Odlukom Vrhovnog suda postupak je u odnosu na drugooptuženika pravomoćno dovršen i opt. Milan Milošević osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od trinaest godina, dok je u odnosu na opt. Cvjetićanina prvostupanjska presuda ukinuta i vraćena na ponovni postupak i odlučivanje. U ponovljenom postupku održanom 2004. g. temeljem svih provedenih dokaza i utvrđenih činjenica Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Gospiću (sudac Pavle Rukavina, predsjednik vijeća, sutkinja Milka Vraneš, članica vijeća i sudac Dušan Šporčić, član vijeća) zaključilo je da opt. Nikoli Cvjetićaninu nije dokazano da bi počinio djelo ratnog zločina iz čl. 120. st. 1. OKZRH za koje ga se teretilo.

Vrhovni sud RH je na javnoj sjednici održanoj 21. prosinca 2006. g. prihvatio žalbu državnog odvjetnika, ukinuo pobijenu presudu i predmet vratio prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje.²⁰

²⁰ U ponovljenom postupku prvostupanjski sud upustio se u ocjenjivanje dokaza kojeg je izdvojio iz spisa donoseći posebno rješenje, koje rješenje je u žalbenom postupku preinačeno na način da se zapisnik o ispitivanju tzv. zaštićenog svjedoka pod pseudonimom „ Svjedok broj 1“ ne izdvaja iz spisa, jer se ne radi o nezakonitom dokazu (rješenje Vrhovnog suda RH od 21. prosinca 2006. g., broj: Kž-237/05). Stav je Vrhovnog suda da je bez ocjene tog dokaza, te dovođenja sadržaja tog dokaza u vezu sa ostalim dokazima, činjenično stanje pogrešno i nepotpuno utvrđeno.

U ovom postupku je Sud donoseći oslobađajuću presudu cijenio iskaz zaštićenog svjedoka poklonivši mu punu vjeru.

S pravom primjenjujući načelo presumpcije okrivljenikove nevinosti (*praesumptio innocentiae*), jer je teret dokaza bio na tužitelju, a ovoj tijekom dokaznog postupka nije uspio dokazati da je optuženik Nikola Cvjetičanin, osim dokazane činjenice da se po zapovijedi izdvojio iz kolone i vratio do kuće gdje su se nalazili oštećenici i osuđenik Milana Milošević, pucao u oštećenike i na taj način počinio kazneno činjenično i pravno opisano u optuženom aktu, i načelo *in dubio pro reo* (sud u dvojbi mora odlučiti u korist okrivljenika) kao sastojku presumpcije okrivljenikove nevinosti, donio presudu kojom se optuženika oslobađa od optužbe.

No, postupak će ostati zapamćen po odbijanju zaštićenog svjedoka da se na glavnoj raspravi putem linka, usprkos omogućenoj vizualnoj zaštiti lika i audio zaštiti glasa, neposredno sasluša. Postavlja se pitanje zašto predsjednik vijeća u ovom slučaju nije pribjegao mogućnostima koju su mu temeljem odredbi ZKP-a stajale na raspolaganju.²¹

Postupak protiv optuženih Rahima Ademija i Mirka Norca

Županijski sud u Zagrebu

Kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništava iz čl. 120. st. 1. i kazneno djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika iz čl. 122. OKZ RH

Optuženici: Rahim Ademi (branio se sa slobode) i Mirko Norac (tijekom postupka nalazio se na izdržavanju kazne u kaznionici u Glini)

Vijeće za ratne zločine: sudac Marin Mrčela, predsjednik Vijeća, suci Siniša Pleše i Jasna Pavičić, članovi Vijeća. Za dopunskog suca određen je sudac Zdenko Posavec.

Tužitelji: Antun Kvakana, zamjenik GDO RH i Jasmina Dolmagić, zamjenica ŽDO iz Zagreba.

Branitelji: odvjetnici Čedo Prodanović i Jadranka Sloković Glumac (za opt. Ademija) i Željko Olujić i Vlatko Nuić (za opt. Norca)

Mišljenje

Ovaj kazneni postupak je utvrdio razmjere zločina i ukazao da odgovornost za te zločine nije do kraja istraživana. Bilo je razloga da DORH pomnije pripremi optužnicu dodatnim istražnim radnjama, te da, na temelju dokaznog materijal prepuštenog od MKSJ-a, otvori i nove istrage. Očekujemo da se na osnovu činjenica utvrđenih u ovom postupku provedu nove istrage o zapovjednj odgovornosti pojedinih ispitanih svjedoka, kao i o odgovornosti onih koje je ugroženi svjedok br. 6 imenovao kao direktne izvršitelje zločina u Medačkom džepu.

Ovo je prvi predmet koji je, u skladu s pravilom *Ibis* Pravilnika o postupku i dokazima Statuta MKSJ-a, prepušten hrvatskom pravosuđu. ŽDO iz Zagreba podiglo je neposrednu optužnicu br.K-DO-349/05, od 22. studenoga 2006. godine, kojom je optužilo Rahima Ademija i Mirka Norca za kaznena djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, iz čl. 120. st. 1. OKZ-a RH, i kaznena djela ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika, iz čl. 122. OKZ-a RH.

Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Zagrebu je na temelju izvedenih dokaza utvrdilo zapovjednu odgovornost okrivljenog Mirka Norca po dvije točke optužnice, za opt. Rahima Ademija je utvrdilo da je u odnosu na operaciju „Džep 93“ imao sužen i smanjen opseg zapovjednih ovlasti (iako je bio na položaju zamjenika zapovjednika Zbornog područja /ZP/ Gospić i ovlašten za izdavanje

²¹ ZKP-a u članku 243. st. 2. predviđa novčano kažnjavanje do 20.000,00 kuna, a svjedok koji bez zakonskih razloga odbije svjedočiti, a koji je došao sukladno pozivu, može se i zatvoriti.

zapovijedi), te da je dio zločina na koje se optužnica odnosi počinjen u području za koje su bile odgovorne snage specijalne policije MUP-a RH kojima, za vrijeme i neposredno nakon operacije „Džep 93“, nije zapovijedao opt. Rahim Ademi niti opt. Mirko Norac.

Presudom Vijeća za ratne zločine br. II-K-rz-1/06 od 29. svibnja 2008. godine opt. Rahim Ademi oslobođen je optužbe po sve tri točke optužnice.

Opt. Mirko Norac oslobođen je po točki optužnice koja ga je činila odgovornim za nasumično topničko-raketno-minobacačko djelovanje topništva, uslijed čega je smrtno stradalo više civila i uništena imovina. Proglašen je krivim po dvije točke optužnice: da nije poduzeo ništa da bi spriječio, suzbio i kaznio njemu podčinjene postrojbe, pristajući na posljedice kakve su smrt civila: Nedjeljke Krajnović, Stane Krajnović, Đure Vujnovića i Steve Vujnovića, te uništenje imovine; da nije poduzeo ništa da bi spriječio, suzbio i kaznio njemu podčinjene postrojbe, pristajući na posljedice: smrt i ranjavanje ratnih zarobljenika Nikole Stojisavljevića i Nikole Bulja. Osuđen je na kaznu zatvora od po 5 godina za svaku točku, odnosno na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od sedam godina.

Za očekivati je da će visina izrečene jedinstvene kazne zatvora, u trajanju od sedam godina za opt. Mirka Norca, biti predmet razmatranja u eventualnom žalbenom postupku na Vrhovnom sudu Republike Hrvatske, s obzirom da je okrivljenik pravomoćno osuđen za istu vrstu kaznenog djela počinjenog prije inkriminiranog događaja za koji mu je suđeno u ovom postupku.

Ovom nepravomoćnom presudom nisu obuhvaćene brojne žrtve koje su bile navedene u optužnici. Unatoč tome smatramo da je proces dao značajan doprinos utvrđivanju činjenica o zločinima počinjenim nad civilima i zarobljenicima tijekom i nakon operacije „Džep 93“ ustanovivši da su navedene žrtve pronađene u zoni odgovornosti jedinica specijalne policije MUP-a RH (nad kojima optuženici nisu imali zapovjedničkih ovlasti/odgovornosti) te da je izaslanik NGSHV-a (Načelnika Glavnog stožera HV-a) imenovan za operaciju „Džep 93“ imao, i koristio, zapovjedničke ovlasti u odnosu na cjelokupnu operaciju.

Upravo te činjenice ukazuju da je bilo razloga da DORH pomnije pripremi optužnicu i vrijeme, od prepuštanja predmeta Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju pravosuđu Republike Hrvatske do podizanja optužnice, iskoristi kako bi zatražilo dodatne istražne radnje te, na temelju dokaznog materijala prepuštenog od MKSJ-a, otvori i nove istrage.

Međutim, Tužiteljstvo nije ni provjerilo boravište svjedoka koje je predložilo, nego je navelo adrese koje su dobivene od haških istražitelja, te je tek Sud utvrdio da su neki svjedoci umrli a da više svjedoka već godinama ne živi na adresama koje je Tužiteljstvo navelo.²²

Također, smatramo da je Tužiteljstvo trebao i moglo uvrstiti u izmijenjenu optužnicu imena žrtava, civila (Štefice Krajnović i Milana Radakovića) i ratnih zarobljenika (Žarka Vojvodića i Vladimira Divjaka) o čijem su stradanju tijekom dokaznog postupka iskazivali neki svjedoci.

Neki od ispitanih svjedoka oštećenika tvrdili su da, nakon što su dali iskaz pred haškim istražiteljima, nisu imali ikakve informacije o poduzetom, a da će svjedočiti u postupku u Hrvatskoj saznali su putem

²² Za svjedoka Božidara Matića Vijeće je, temeljem terenske provjere Policijske postaje Gospiće, dobilo informaciju da se svjedok nalazi u Republici Srbiji, da nije ishodio hrvatsku osobnu iskaznicu i putnu ispravu. Za svjedoka Branka Pjevića Vijeće je, temeljem terenske provjere izvršene od Policijske postaje Donji Lapac, dobilo informaciju da se svjedok nalazi u Sjedinjenim Američkim Državama, na nepoznatoj adresi. Za svjedoka Stevu Potkonjaka Vijeće je, temeljem terenske provjere izvršene od Policijske postaje Gospić, dobilo informaciju da se svjedok nalazi u Sjedinjenim Američkim Državama, da nije ishodio hrvatsku osobnu iskaznicu i putnu ispravu. Protiv toga svjedoka je, temeljem naloga Općinskog suda u Šibeniku, raspisana lokalna potraga, a Županijski sud u Šibeniku raspisao je potragu s mjerom «uhiti» radi postojanja pravomoćne osuđujuće presude. Za svjedoka Nikolu Bulja je Policijska postaja Gračac utvrdila da ne boravi na adresi koju je Sudu dostavilo Državno odvjetništvo, nema saznanja gdje se svjedok nalazi. Za svjedoka Đuru Dmitrovića poziv se vratio s oznakom «otputovao». Sud je izvršio provjeru u Policijskoj postaji u Gospiću, gdje je utvrđeno daje svjedok dana 31. prosinca 1988. godine odjavio prebivalište iz Rijeke u Divoselo, ali tamo nije prijavio prebivalište. Policija nema saznanja o mjestu svjedokova prebivališta u RH. Svjedok nije ishodio hrvatsku osobnu iskaznicu i putnu ispravu

poziva Suda, što ilustrira kako se nije na vrijeme predvidio postupak koji će biti u skladu sa zakonom, a uvažile potrebe i prava svjedoka i oštećenih na informaciju o postupku u kojemu trebaju sudjelovati.

Postupak protiv optuženih Tomislava Madija, Maria Jurića, Zorana Poštića, Davora Lazića i Mije Starčevića za ratni zločin protiv civilnoga stanovništva

Županijski sud Vukovar

Kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, iz čl. 120. st. 1. OKZ-a RH

Optuženici: Tomislav Madi, Mario Jurić, Zoran Poštić, Davor Lazić i Mijo Starčević (nalaze su u pritvoru)

Vijeće za ratne zločine: sudac Ante Zeljko, predsjednik Vijeća, sutkinja Jadranka Kurbel, članica Vijeća i sutkinja Branka Ratkajec-Čović, članica Vijeća (nakon odlaska u mirovinu sutkinje Ratkajec-Čović u Vijeću ju je zamijenio sudac Stjepan Margić)

Tužitelj: Vlatko Miljković, zamjenik Županijskog državnog odvjetnika u Vukovaru

Branitelji: odvjetnici Emil Havkić i Zlatko Cvrković (za opt. Madija), Biserka Treneski, a potom Vjekoslav Cestar (za opt. Jurića), odvjetnik Branko Ivić, potom Zlatko Jarić, pa Gordan Perić (za opt. Poštića), Marko Dumančić (za opt. Lazića), Dražen Matijević (za opt. Starčevića)

Mišljenje

Postupak je proveden korektno, izrečene su kazne, po našem mišljenju, primjereno stroge.

Pred Vijećem za ratne zločine Županijskog suda u Vukovaru završen je prvostupanjski kazneni postupak protiv opt. Tomislava Madija, opt. Maria Jurića, opt. Zorana Poštića, opt. Davora Lazića i opt. Mije Starčevića, zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, čl. 120. st.1. OKZ-a RH, počinjenog 17. veljače 1992. godine u Cerni, nad članovima obitelji Olujić.

Nepravomoćnom presudom br. K-5/07, od 12. veljače 2008. g optuženici su proglašeni krivima i osuđeni na kazne zatvora u trajanju od: Tomislav Madi - 20 godina (maksimalna kazna zatvora), Mario Jurić - 12 godina (maksimalna kazna zatvora koja se može izreći osobi koja je u vrijeme izvršenja djela bila mlađa punoljetna osoba), Zoran Poštić - 8 godina, Davor Lazić - 7 godina, Mijo Starčević - 10 godina.

Glavna rasprava je trajala 11 mjeseci, održano je 29 ročišta glavne rasprave. Optuženici su u pritvoru bili temeljem odredbe čl. 102. st. 1. t. 4. ZKP. Optuženici: Tomislav Madi, Mario Jurić, Zoran Poštić i Davor Lazić, bili su u pritvoru od 22. kolovoza 2007. g. Opt. Mijo Starčević u pritvoru je bio od 12. listopada 2006. godine.

Osim dokaza koje su predložili zastupnici optužbe i optuženici, odnosno njihovi branitelji, Vijeće za ratne zločine je tijekom dokaznog postupka naložilo dodatno izvesti brojne dokaze, kako bi raščistilo nedoumice (primjerice: DNK analizu uzoraka krvi svih optuženika i uzorka epitelnih stanica s opuška izuzetog s mjesta počinjenog zločina; provjeru podudarnosti odnosno nepodudarnosti, jednog zuba i dijela natkoljениčne kosti ekshumiranog tijela pokojnog Stojana Vujnovića „Srbina“ i uzoraka izdvojenih s opuška cigarete nađene na mjestu počinjenog zločina; provjeru podudarnosti, odnosno nepodudarnosti, uzoraka jednog zuba i dijela natkoljениčne kosti ekshumiranog tijela pokojnog Stjepana Maleničića s uzorkom epitijela izdvojenih s muškog prstena oduzetog od svjedokinje Nevenke Madi; provjeru podudarnosti, odnosno nepodudarnosti, uzoraka jednog zuba i dijela natkoljениčne kosti ekshumiranog tijela pokojnog Radomira Olujića s uzorkom epitijela izdvojenih s muškog prstena oduzetog od svjedokinje Nevenke Madi).

O težini zločina i njegovim tragičnim posljedicama govori činjenica da su u tijelima članova obitelji Olujić nađeni brojni projektili. O upornosti i bestijalnosti izvršitelja govori činjenica da su na tijelu djeteta, Marka Olujića, nađene rane nastale od projektila ispaljenih iz oružja iz neposredne blizine njegovom tijelu, te činjenica da su počinitelji opljačkali nakit i novac obitelji Olujić. Pokušali su kuću minirati i na taj način prikriti zločin počinjen pod okriljem noći, daleko iza prve crte bojišnice.²³

Opt. Tomislav Madi osuđen je na maksimalnu kaznu zatvora po zapovjednoj odgovornosti, da je, kao zapovjednik izvidničko – diverzantske satnije HOS-a u sastavu HV, izdao naredbu opt. Mariju Juriću, pripadniku 131. brigade HV, opt. Zoranu Poštiću, opt. Davoru Laziću i nepoznatoj osobi nadimka “Bosanac”, pripadnicima izvidničko – diverzantske satnije, da odu u Cernu i pobiju četnike za koje on zna, iako je znao da se radi o civilima, da iz kuće uzmu vrijedne stvari, i kuću nakon toga miniraju, pri tome im dajući potrebno oružje. Optuženom Miji Starčeviću, također pripadniku iste satnije, zapovijedio je da ih odveze u Cernu. Sud je obrazložio da je izrečena maksimalna kazna: “...jer se radi o najtežem obliku krivičnog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, o najvišem stupnju krivnje. Kumulacija zločinačke energije čini optuženog Tomislava Madiu središnjom figurom kriminalnog događaja. Naredba da se cijela obitelj ubije i opljačka, da se nakon svega kuća eksplozivom “digne” u zrak, bila je bestijalna, monstrozna ili detaljnije i razumljivije, surova i okrutna, zastrašujuća i čudovišna”.

Opt. Mario Jurić osuđen je, također, na maksimalnu kaznu zatvora koja se može izreći mlađoj punoljetnoj osobi, temeljem odredbe čl. 110. st. 1. Zakona o sudovima za mladež, po direktnoj odgovornosti, da je, zajedno s osobom nadimkom “Bosanac”, iz vatrenog oružja ispalio više hitaca u Radomira Olujića, Anicu Olujić, malodobnu Milenu Olujić i dijete, Marka Olujića, nanijevši im teške ozljede od kojih su odmah umrli. Sud je obrazložio da je izrečena kazna maksimalna zbog očite monstroznosti i bestijalnosti počinjenog krivičnog djela: “Ubojstvo obitelji Olujić, u čemu je optuženi Mario Jurić imao neposredno učešće, pucao je u njih i postavljao eksploziv, bilo je krajnje surovo i zastrašujuće, okrutno i čudovišno. U trenu prestala je postojati cijela obitelj. Otac, majka, kći i sin ubijeni su u okruženju doma i obitelji kao simbola sigurnosti. Sin Marko (12 godina) ubijen je iz apsolutne blizine, “usta” cijevi oružja bila su prislonjena u trenutku pucanja na njegovo tijelo”

Opt. Zoran Poštić i opt. Davor Lazić proglašeni su krivima po direktnoj odgovornosti, da su u kući obitelji Olujić uzeli lovačku pušku, patrone, 1.500,00 DM, kapu – beretku, specificirani zlatni nakit, a potom u kuću postavili potrebne štapine, eksploziv i zapalili ga. Sud je pri izricanju visine kazne za Zorana Poštića imao u vidu da je okrivljeni opisao stanje šoka u kome je bio dok se nalazio u kući ubijenih, no, da je, pored svega doživljenog, ipak, po povratku, od optuženog Tomislava Madiu tražio zadržavanje kape – beretke koju su pokupili u kući ubijene obitelji.

Opt. Mijo Starčević proglašen je krivim po direktnoj odgovornosti, da je odvezao optuženike: Maria Jurića, Zorana Poštića, Davora Lazića i osobu nadimkom “Bosanac” u Cernu, pokazao im kuću obitelji Olujić, te ih odvezao nazad u bazu, gdje su stvari i novac predali opt. Tomislavu Madiu. Sud obrazlaže da je opt. Mijo Starčević: “nakon što je bestijalno i monstrozno krivično djelo počinjeno, zadržao je par zlatnih naušnica, a znao je da su pripadala kćeri Mileni staroj 15 godina ili majci Anici, jedinim ženskim članovima obitelji. Čak je na jednoj zlatnoj naušnici dao ugraditi jedan plavi kamenčić koji je nedostajao”.

²³ U obrazloženju optužnice ŽDO iz Vukovara, br. K-DO-52/06, od 29. prosinca 2006. godine navedeno je:

“Za oštećenu Anicu Olujić vještak je naveo da je umrla nasilnom smrću zbog jedne ustrijelne i pet prostrijelnih rana od ukupno šest projektila, ispaljenih iz ručnog vatrenog oružja”.

“Za oštećenu maloljetnu Milenu Olujić vještak je dao mišljenje da je ova oštećenica umrla nasilnom smrću zbog ozljeda nanesenih s jedanaest projektila ispaljenih iz ručnog vatrenog oružja.”

“Za oštećenog Radomira Olujića vještak je dao mišljenje umro nasilnom smrću zbog ozljeda nanesenih s deset projektila, ispaljenih iz ručnog vatrenog oružja, od kojih ozljeda je osam prostrijelnih rana i dva okružna”.

“Za oštećenog „, dijete, Marka Olujića, vještak je naveo da je ovaj oštećenik umro nasilnom smrću zbog ozljeda nanesenih s jedanaest projektila ispaljenih iz ručnog vatrenog oružja, od kojih ozljeda je sedam prostrijelnih rana i jedna ustrijelna, dvije tangencijalne, ...”

Zločin nad obitelji Olujić u Cerni trinaest godina nije bio procesuiran. Istraga je pokrenuta tek 2005. godine, nakon što je javnost doznala za ovaj zločin iz emisije „Latinica“. Optužnicu je podiglo Županijsko državno odvjetništvo iz Vukovara 29. prosinca 2006. godine. Iz iskaza pojedinih svjedoka vidi se da su nadležne institucije znale za zločin još 1992. godine, kao i za moguće počinitelje toga zločina.²⁴ Tijekom dokaznog postupka utvrđeni su propusti policije koja je 1992. godine (u veljači i ožujku) obavljala predistražne radnje (uviđaj).²⁵ Predsjednik Vijeća za ratne zločine, sudac Ante Zeljko, rekao je: „Policijska istraga provedena u ovom slučaju školski je primjer kako se ne bi smjela raditi”.

ZAPAŽANJA O POSTUPCIMA KOJI SU U TIJEKU

Tijek postupka protiv opt. J. Mišljenovića i ostalih za zločin počinjen u Mikluševcima

Županijski sud u Vukovaru

Broj predmeta: K-7/01

Vijeće za ratne zločine: sudac Nikola Bešenski, predsjednik Vijeća, sudac Slavko Teofilović, član vijeća, i sutkinja Nevenka Zeko, član vijeća

Optužnica br. KT-37/93, od 29. travnja 1996. godine, podignuta od ŽDO iz Osijeka, preuzeta i izmijenjena od ŽDO iz Vukovara br. K-DO-71/01, od 15. travnja 2005. godine, izmijenjena dopisom 26. ožujka 2007. godine, dopisom 13. travnja 2007. godine i na raspravi 18. lipnja 2008. godine

Zastupnik optužbe: Zdravko Babić, zamjenik ŽDO iz Vukovara

Kazneno djelo: genocid, čl. 119. OKZ RH

Žrtve - ubijeni: Julijan Holik, Veronika Holik, Mihajlo Holik, Slavko Hajduk

Žrtve – protjerani: 98 mještana Mikluševaca

Policijska uprava Vukovar podnijela je kaznenu prijavu (u to vrijeme krivičnu prijavu), br. KU-06/93, od 19. siječnja 1993. godine, te posebno izvješće PU Vukovarsko – srijemske, br. KU-06/93, od 14. lipnja 1995. Uz prijavu je priložen popis protjeranih mještana Mikluševaca, sačinjen od Hrvatskog

²⁴ Svjedok Ivan Čačić je rekao da je u kritično vrijeme bio načelnik SIS-a u 109. Vinkovačkoj brigadi. U ljeto 1992. godine „u ured je došao Mato Boroz i priopćio da ima saznanja vezanih za ubojstvo obitelji Olujić u Cerni. Iako je svjedok za to ubojstvo znao, i o njemu je izvijestio Mirka Grošelja, načelnika Centra SIS-a u Osijeku, ubojstvo nije obrađivano od strane SIS-a. Obradu je vršila Policijska uprava, ali ne zna točno da li Vinkovci ili Županja.”

Svjedok Zvonko Jurman, koji je u kritično vrijeme bio časnik SIS-a, ZP u Osijeku, je rekao je u proljeće 1992. godine od Ivana Čačića obaviješten da je ovaj preko Mate Boroza došao do informacije da Mario Jurić ima saznanja o ubojstvu obitelji Olujić iz Cerne. Razgovor sa Mariom Jurićem dogovorio je preko Ivana Čačića i taj razgovor je obavljen na „PIK-ovo stanu“ u blizini Vinkovaca. O svemu je izvijestio svog nadređenog, sada pokojnog pukovnika Mirka Grošelja. Pukovnik Grošelj je o toj informaciji izvijestio u Zagrebu, ali svjedok nije siguran je li on razgovarao i s nekim iz MUP-a u Zagrebu“

²⁵ U Centar za kriminalistička vještačenja „Ivan Vučetić“ u Zagrebu su u dva navrata dostavljene čahure kalibra 7.65 mm koje su, prema nalazu vještačenja, ispaljene iz dva pištolja marke „Škorpion“. Oružje nije dostavljeno na vještačenje. Potom su dostavljene čahure kalibra 7.62 x 39 mm, ispaljene iz automatske puške marke „Kalašnjikov“. Naknadno je u Centar dostavljeno još čahura kalibra 7.65 mm. Čahure, koje je PP Županja dostavila Centru, uz zahtjev za vještačenje od 12. ožujka 1992. godine, bile su kalibra 7.65 mm. Vještačenjem je utvrđeno da su ispaljene iz marke pištolja „Škorpion“, ali iz trećeg pištolja. Vijeće je bilo prisiljeno izdvojiti iz spisa zapisnike od 25. rujna 2006. godine, o prepoznavanju stvari, jer nije korektno proveden. Vijeće je od PP Županja zatražilo očitovanje, jesu li za vrijeme očevida pokušali izazvati papilarne linije, jer tog nalaza nije bilo iako je u zapisniku o uviđaju od 18. ožujka 1992. godine navedeno da „se sa svih predmnijevano značajnih mjesta u kući nastojalo izazvati papilarne linije“. Također, Vijeće je od PP Županja zatražilo očitovanje jesu li tijekom uviđaja s poda kuće u Cerni, Braće Radića 51a, izuzeli opuške.

crvenog križa – Općinske organizacije iz Vinkovaca. Priložen je i popis stvari, pokretnih i nepokretnih, koje su protjerani mještani Mikluševaca morali predati vlastima tzv. „SAO Krajine“. Tijekom provođenja istrage osumnjičenicima nisu ispitani, jer su bili nedostupni pravosudnim tijelima Republike Hrvatske.

Rješenjem izvanraspravnog vijeća Županijskog suda u Osijeku, br. Kv-46/97, od 21. veljače 1997. godine, riješeno je da se optuženicima sudi u odsutnosti.

Županijski sud u Vukovaru preuzeo je predmet od Županijskog suda u Osijeku. Postupak se vodio pod br. K-7/01, pred velikim vijećem Županijskog suda u Vukovaru, kojim je predsjedao sudac Nikola Bešenski. Na raspravi su bili nazočni optuženici: Milan Stanković, Živadin Ćirić, Joakim Bučko, Slobodan Mišljenović, Jaroslav Mudri, Zdenko Magoč, Dušanka Mišljenović, Darko Hudak, Saša Hudak i Jovan Cico.

Dana 31. svibnja 2004. godine odloženo je ročište za glavnu raspravu. Na raspravi se nije pojavio opt. Jovan Cico, za koga je policija izvijestila da je dana 31. svibnja 2004. godine napustio mjesto boravka i otišao u Srbiju, negdje oko Mladenovca.

Rješenjima iz ožujka 2003. i travnja 2004. godine obustavljen je postupak u odnosu na preminule optuženike: Momira Anđelića, Slobodana Anđelića, Radu Jeremića, Joakima Lendera, Kirila Buila, Janka Kiša, Milenka Kovačevića i Dušana Anđelića.

Postupak je iznova krenuo dana 25. travnja 2005. godine, pred Vijećem za ratne zločine Županijskog suda u Vukovaru. Na raspravi je bilo prisutno 9 optuženika, ostalima se sudilo se u odsutnosti. Branitelji optuženika predložili su ukidanje pritvora nazočnim optuženicima. Kako je ŽDO iz Vukovara bilo suglasno sa prijedlozima branitelja, Vijeće je donijelo Rješenje kojim je pritvor ukinut, te su prema optuženicima primjenjene mjere opreza: zabrana napuštanja boravišta, obveza javljanja predsjedniku Vijeća i privremeno oduzimanja putnih i drugih isprava za prijelaz državne granice.

Protiv opt. Ljubice Anđelić kazneni postupak je obustavljen rješenjem Županijskog suda u Vukovaru od 20. listopada 2005., a protiv opt. Živana Ćirića rješenjem od 9. ožujka 2006. godine.

Rješenjem br. K-7/01, od 2. travnja 2008. godine, obustavljen je kazneni postupak protiv opt. Dragice Anđelić, uslijed odustanka ŽDO u Vukovaru od optužbe. Također, ŽDO je odustalo i od optužbe protiv optuženih Slobodana i Dušanke Mišljenović.

18. lipnja 2008. godine predsjednik Vijeća objavio je da je glavna rasprava završena te da će presuda biti objavljena dana 20. lipnja 2008. godine u 13.30. sati.
Dana 20. lipnja 2008. godine preotvorena je glavna rasprava.

ZAPAŽANJA MONITORA

Kazneni postupak za zločin genocida u Mikluševcima vodi se od 1996. godine. Postupak je započet u Osijeku. Nakon završetka mirne reintegracije Hrvatskog podunavlja predmet je preuzelo ŽDO iz Vukovara. Postupak je krenuo iznova pred velikim vijećem Županijskog suda u Vukovaru.

Na žalost, što zbog objektivnih okolnosti, izmještenosti Državnog odvjetništva iz Vukovara tijekom agresije, zbog progona stanovništva za vrijeme agresije, istraga je bila otežana. To se pokazalo tijekom postupka. ŽDO iz Vukovara, od 2005. godine, na glavnoj raspravi istražuje zločin. Pet izmjena optužnice govore o nedovršenoj istrazi i nesigurnosti ŽDO iz Vukovara što sa tim predmetom učiniti. Pri promjeni optužnice kojom je zakonski naziv kaznenog djela izmijenjen, iz kvalifikacije za kazneno djelo genocida u kazneno djelo ratnog zločina, optužnica je i precizirana na način da je svakom od optuženika na teret stavljen određeni broj radnji kojima je izvršeno kazneno djelo ratnog zločina. Već na sljedećoj raspravi, a da se nije utvrdilo nove činjenice, ili okolnosti, Tužiteljstvo je optužnicu ponovno preinačilo te je djelo ponovno prekvalificirano u kazneno djelo genocida, ostavljajući pri

tomu u činjeničnom opisu navode istih radnji izvršenja djela kao i pri kvalifikaciji djela ratnim zločinom protiv civilnog stanovništva.

U prvobitnoj optužnici ŽDO iz Osijeka optuženo je 35 optuženika. Tijekom vremena saznavalo se da je umrlo 10 optuženika, te je postupak protiv tih optuženika obustavljen. ŽDO iz Vukovara, u poodmakloj fazi glavne rasprave, već pred kraj, u siječnju ove godine, odustalo je od kaznenog progona protiv troje optuženika. U konačnici na optužnici je ostalo 22 optuženika, od čega je 5 optuženika bilo nazočno na glavnoj raspravi, dok se ostalima sudilo u odsutnosti. Osim svega navedenog, uspoređujući praksu MKSJ, jer domaće prakse za kazneno djelo genocida nema, i ovoga postupka, bez namjere da se sudi prije i umjesto Suda, za primijetiti je da će ŽDO iz Vukovara teško dokazati: da je kod optuženika pripadnika rusinske nacionalne manjine postojala genocidna namjera (mens rea) uništenja Rusina (u cijelosti ili djelomično); da je protjerana grupa stanovnika Mikluševaca, uglavnom Rusini, ukupno 92 osobe, imala „specifične ili objektivne karakteristike grupe, koje bi grupu činile specifičnom“ da predstavlja „znatan dio populacije“, jer su u Mikluševcima nakon progona ostali živjeti Rusini. U presudi Žalbenog vijeća MKSJ – predmet Jelisić (srpanj 2001. godine), Žalbeno vijeće je identificiralo nekoliko faktora kojima se utvrđuje postojanje genocidne namjere: opći kontekst, izvršenje drugih kaznenih djela usmjerenih protiv iste grupe, broj počinjenih zločina, sustavno usmjeravanje na civile zbog njihove pripadnosti određenoj grupi, ponavljanje destruktivnih i diskriminatornih djela.

Tijek postupka protiv opt. Branimira Glavaša i ostalih

Županijski sud u Zagrebu

Kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, iz čl. 120. st. 1. OKZ-a RH.

Optuženici: Branimir Glavaš, Ivica Krnjak, Gordana Getoš Magdić, Dino Kontić, Tihomir Valentić i Zdravko Dragić

Vijeće za ratne zločine: sudac Željko Horvatović, predsjednik Vijeća; sutkinja Rajka Tomerlin Almer, članica Vijeća; sutkinja Sonja Brešković Balent, članica Vijeća; sudac Mirko Klinžić, dopunski član Vijeća

Tužitelji: Jasmina Dolmagić, zamjenica Županijskog državnog odvjetnika iz Zagreba, i Miroslav Kraljević, zamjenik Županijskog državnog odvjetnika u Osijeku (odlukom Glavnog državnog odvjetnika privremeno upućen u ŽDO u Zagrebu)

Branitelji: odvjetnici Dražen Matijević, Ante Madunić i Veljko Miljević (za opt. Glavaša), Domagoj Rešetar i Vesna Zaninović Vujasinović (za opt. Ivicu Krnjaka), Antun Babić i Tajana Babić (za opt. Gordanu Getoš-Magdić), Radan Kovač (za opt. Dinu Kontića), Branko Šerić (za opt. Tihomira Valentića) i Milan Jungić (za opt. Zdravka Dragića)

Pred Vijećem za ratne zločine Županijskog suda u Zagrebu u tijeku je kazneni postupak protiv Branimira Glavaša, Ivice Krnjaka, Gordane Getoš Magdić, Dine Kontića, Tihomira Valentića i Zdravka Dragića za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva počinjenog u Osijeku 1991. godine.

Spojene su optužnice ŽDO-a iz Zagreba broj K-DO-105/06 od 27. travnja 2007. godine, podignuta protiv okrivljenog Branimira Glavaša, i optužnica ŽDO-a iz Osijeka broj K-DO-76/06 od 16. travnja 2007. godine podignuta protiv prvooptuženika Glavaša i ostalih pet optuženika.

Kazneni postupak protiv četvrtioptuženika Mirka Sivića razdvojen je, rješenjem izvanraspravnog vijeća Županijskog suda u Zagrebu od 05. lipnja 2008. godine zbog okrivljenikova zdravstvena stanja, zbog čega, po mišljenju sudskog vještaka, okrivljenik samo vrlo kratko vrijeme može pratiti raspravu (dva sata prije stanke i sat vremena nakon stanke).

Optuženici Ivica Krnjak i Dino Kontić su u pritvoru, a ostali optuženici se brane sa slobode.

Svim okrivljenicima i okrivljenici je određen pritvor sukladno čl. 102. st. 1. t. 4. ZKP-a, zbog težine kaznenoga djela.

U odnosu na prvooptuženika pritvor je odlukom izvanraspravnog vijeća Županijskog suda u Zagrebu ukinut 11. siječnja 2008.g, jer je optuženik utvrđivanjem njegovog zastupničkog mandata na konstituirajućoj sjednici Hrvatskog sabora stekao imunitet sukladno odredbama sadržanim u članku 75. st. 1. i 3. Ustava Republike Hrvatske i odredbama čl. 23. do 28. Poslovnika Hrvatskog sabora. Mandatno-imunitetno povjerenstvo Hrvatskog sabora je većinom glasova donijelo odluku da za vrijeme trajanja zastupničkog mandata uskraćuje odobrenje za pritvaranje zastupnika B. Glavaša, ovu odluku potvrdio je Sabor većinom glasova.

Vijeće Vrhovnog suda Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 17. siječnja 2008. donijelo rješenje kojim je odbilo žalbu državnog odvjetnika protiv rješenja Županijskog suda u Zagrebu od 11. siječnja 2008. godine broj Kv-rz-1/08 (K-rz-1/07). Time je rješenje o ukidanju pritvora postalo pravomoćno te se okrivljeni B. Glavaš u nastavku postupka brani sa slobode.

Ustavni sud RH je 17. rujna 2008. godine donio odluku kojom su usvojene ustavne tužbe optuženih Gordane Getoš Magdić, Tihomira Valentića i Zdravka Dragića, te je ukinuto rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: Kž-449/08-3 od 28. srpnja 2008. godine i rješenje Županijskog suda u Zagrebu broj: Kv-rz-12/08 (K-rz-1/07) od 4. srpnja 2008. godine, kojim je podnositeljima ustavne tužbe (navedenim optuženicima) nakon podignute optužnice, produljen pritvor. Također, Ustavni sud RH je istoga dana donio i odluku kojom je usvojena i ustavna tužba optuženog Mirka Sivića, te je ukinuo rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: Kž-439/08-3 od 23. srpnja 2008. godine i rješenje Županijskog suda u Zagrebu broj: Kv-rz-13/08 (K-rz-1/08) od 7. srpnja 2008. godine, kojim je podnositelju ustavne tužbe nakon podignute optužnice produljen pritvor. Istoga dana navedeni optuženici su izašli iz pritvora.

Glavna rasprava započela je 15. listopada 2007. godine.

05. studenog 2007. g. glavna rasprava je započela ispočetka zbog izmjene dopunske članice Vijeća.

Prvooptuženi Branimir Glavaš je 8. studenoga 2007. godine stupio u štrajku gladu. Po mišljenju tima medicinskih vještaka bio je procesno sposoban. Štrajk je prekinuo nakon što mu je ukinut pritvor. Prvooptuženiku Branimiru Glavašu pritvor je ukinut rješenjem izvanraspravnog vijeća Županijskog suda u Zagrebu i to u trenutku utvrđivanja njegovog zastupničkog mandata na konstituirajućoj sjednici Hrvatskog sabora čime je stekao imunitet sukladno odredbama sadržanim u članku 75. st. 1. i 3. Ustava RH i odredbama čl. 23. do 28. Poslovnika Hrvatskog sabora, dakle prije odluke Mandatno-imunitetnog povjerenstva da mu se imunitet u odnosu na pritvaranje ne ukine.

Svi optuženici i optuženica su se izjasnili da se ne osjećaju krivima za djela kojima ih optužnica/e tereti/e. Na njihovo traženje, svoju su obranu iznijeli na početku dokaznog postupka.

Do sada je održano **53** ročišta, računajući i izvanraspravna. Saslušano je **49 svjedoka** (36 na prijedlog tužitelja, 10 na prijedlog obrane, 3 svjedoka je Sud saslušao po službenoj dužnosti).

Trinaest (13) svjedoka saslušano je kako bi Sud utvrdio jesu li točne tvrdnje trećeoptuženice Gordane Getoš Magdić, četvrtooptuženika Mirka Sivića i sedmooptuženika Zdravka Dragića da su njihovi iskazi dani u fazi predistrage iznuđeni od strane policije. Na tim njihovim iskazima, koje su u međuvremenu opovrgli, zasniva se činjenični temelj optužnice K-DO-76/06 od 16. travnja 2007. Nakon saslušanja ovih svjedoka i izvođenja materijalnih dokaza Sud je odlučio da navedene iskaze prihvatiti kao pravno valjane. Odluka je potvrđena od strane Vrhovnog suda Republike Hrvatske, time je postala pravomoćna.

Do sada se izvođenje drugih dokaza, uglavnom, odnosi na dokazivanje dijela optužnice u kojem se tereti prvooptuženika Branimira Glavaša da je kao zapovjednik I. bojne osječkih branitelja, poznatije

kao "Branimirova bojna", "zaštitna četa" i "prištapska četa", naredio da se civilno stanovništvo ubija, da se nečovječno postupa prema njemu i da se primjenjuju protuzakonita zatvaranja. Tužiteljstvo nastoji dokazati da je prvooptuženik bio zapovjednik spomenute postrojbe, dok branitelji prvooptuženika nastoje dokazati da je zapovjednik navedene postrojbe bio Nikola Jaman.

Uočljivo je da neki svjedoci optužbe na glavnoj raspravi u ključnim detaljima različito iskazuju, nego li su iskazivali u istražnom postupku. Na temelju njihovih iskaza precizirani su pojedini navodi optužnog akta, kao na primjer da je prvooptuženik bio zapovjednik tzv. „zaštitne čete“. No, na glavnoj raspravi ti svjedoci tvrde da je zapovjednik navedene postrojbe bio Nikola Jaman. Neki su svjedoci u prilog ove tvrdnje nudili i opsežnu dokumentaciju koju u fazi istrage nisu spominjali. Ovakav trend nagnao je optužbu na, više puta tijekom glavne rasprave ponavljano, opservaciju, da se svjedoke „obrađuje“ kako bi opovrgnuli svoja ranija svjedočenja. Državno odvjetništvo, također, upozorava da je dokument kojim obrana potkrepljuje navode o ulozi Nikole Jamana fabriciran. *Naredba za mobilizaciju i opremanje zaštitne čete*, koji je u spis priložila obrana (i to u dva navrata: uz podnesak od 1. lipnja 2006. i uz podnesak od 22. veljače 2007.) nema znaka pečata i sadrži tekst dopisan rukom koji glasi: "uručena zapovijed Nikoli Jamanu, dana 20. 06. 1991. g." Po tome se razlikuje od istog dokumenta koji je pribavljen službenim putem a sadrži znak pečata tadašnjeg Sekretarijata za narodnu obranu.

Javnost je temeljem članka 293. st. 4. ZKP-a (radi zaštite osobnog i obiteljskog života okrivljenice/svjedoka) bila isključena sa pet ročišta glavne rasprave. Sudsko vijeće je temeljem odredbe sadržane u članku 294. st. 2. ZKP-a monitorima i monitoricama OESS-a, Documente, Centra za mir Osijek, Građanskom odboru za ljudska prava dopustilo da kao stručna javnost ostanu u sudnici. Zatvorena za javnost bila su ročišta na kojima je: a) svoju obranu iznosila trećooptuženica Gordana Getoš Magdić u djelu u kojemu je okrivljena govorila o načinu na koje je ispitivana u prostorijama policijske uprave osječko-baranjske; b) svjedočio svjedok-oštećenik Nikola Vasić i c) svjedočio krunski svjedok Krunoslav Fehir.

Putem video-veze je 23. lipnja 2008. saslušan svjedok-oštećenik Radoslav Ratković koji se tijekom iskazivanja nalazio na teritoriju Republike Srbije. Ispitivanje je obavljeno izvanraspravno, budući da se radi o jednom od oblika pružanja međunarodne pravne pomoći.

Vijeća je opetovano odbijalo učestale zahtjeve branitelja okrivljenika/ce za ukidanje pritvora. Vrhovni sud je kao neosnovane odbio žalbe branitelja na ranija rješenja o **produljenju pritvora**, a u kojima su se pozivali na odredbe Konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, Ustava RH, kao i na svrhe pritvora i njegove zamjene nekom od mjera opreza. Stav je Suda da pozivanje na skorašnje slučajeve određenih kaznenih predmeta ne može predstavljati argument koji bi utjecao na drugačiju odluku Suda u pogledu ukidanja pritvora, kao što to ne može biti niti štrajk gladu okrivljenoga. Dakle, da Hrvatski sabor nije drugačije odlučio i prvookrivljenik bi bio u pritvoru.

29. kolovoza 2008. godine je rasprava odgođena, jer drugookrivljeni Ivica Krnjak nije imao branitelja. Njegov odabrani odvjetnik Domagoj Rešetar je izvijestio Sud o nemogućnosti dolaska zbog bolesti, a drugom je branitelju, odvjetniku Petru Šali, okrivljenik ukinuo punomoć 4. kolovoza. **Vijeće** je na prijedlog Državnog odvjetništva, sukladno odredbi članka 65. stavak 6. ZKP-a, odlučilo da se od Predsjednice Suda zatraži da drugooptuženiku Ivici Krnjaku postavi branitelja po službenoj dužnosti, budući da se složilo s procjenom Tužiteljstva kako su postupci branitelja drugooptuženika, odvjetnika Domagoja Rešetara, bili usmjereni na odugovlačenje kaznenog postupka. Odvjetnica Vesna Zaninović Vujasinović dodijeljena je kao braniteljica po službenoj dužnosti drugookrivljenom Ivici Krnjaku, i dana 01. rujna 2008. godine podnijela je zahtjev za odgodu rasprave kako bi se mogla pripremiti za obranu. Budući da je po službenoj dužnosti u istom predmetu već branila četvrtooptuženika Mirka Sivića, a postupak je u odnosu na njega razdvojen, složila se sa Predsjednikom Vijeća da je već tada imala prigodu izvršiti uvid u spis, te joj je odobren jedan dan za dodatnu pripremu. Sutradan je, međutim, zatražila dodatni rok od deset dana, a kada je Vijeće odbilo takav zahtjev napustila je sudsku dvoranu ističući da joj profesionalna etika i odvjetnički kodeks ne dopuštaju da i dalje zastupa svog branjenika, te da o tome ide izvijestiti Predsjednicu Suda.

Kažnjena je novčanom kaznom u iznosu od 5.000,00 kuna, jer je bez odobrenja napustila sudnicu.

S obzirom da je drugooptuženik Ivica Krnjak ostao bez branitelja, a radi se o obveznoj obrani, glavna rasprava je odgođena do daljnjega.

Kako se glavna rasprava nije mogla održati do 07. rujna 2008. godine morat će početi iznova, temeljem odredbi ZKP-a, jer će prekid trajati dulje od dva mjeseca.

ZAPAŽANJA PROMATRAČA

Vijeće je odredilo jake mjere sigurnosti. Sigurnosna provjera, u vidu pretrage sudionik/c/a suđenja i njihova prolaska kroz detektor metala, odvija se na dva punkta, na ulazu u prostorije Županijskog suda, kao i na ulazu u sudnicu. Kod otvaranja glavne rasprave u sudnici je bio prisutan sin prvooptuženoga Branimira Glavaša, Filip Glavaš, iako čl. 292. st. 2. ZKP-a navodi da glavnoj raspravi mogu biti nazočne samo punoljetne osobe.

Suđenje su od početka pratili novinari brojnih medija, od kojih su neki bili više usmjereni na izvještavanje o utvrđivanju činjenica o zločinima, a drugi na prikazivanje incidentnih situacija. Dok je prvooptuženik bio u pritvoru u sudnicu se, u pratnji dva pravosudna policajca, najprije dovodilo Branimira Glavaša bez lisičina, potom bi uslijedilo fotografiranje brojnih fotoreportera u sudnici koji bi ju, netom nakon završene foto - sesije, napustili. Tek se nakon toga u sudnicu dovodilo i ostale suoptuženike, sve sa lisičinama na rukama. Televizije snimaju cijeli tijek suđenja. Mediji redovno, kratko, informiraju o tijeku gotovo svake rasprave. Slavenska televizija daje duže reportažne emisije o gotovo svakoj raspravi, pri čemu vrlo često ton emisiji daju izjave branitelja okrivljenika. Nastupi Tužiteljstva u medijima nisu primjetni, odnosno, kao da ih nema.

U dosadašnjem tijeku dokaznog postupka promatrači/ce nisu uočili postupovne greške. Sud je, uvažavajući ustavnu i zakonsku (procesnu) pretpostavku za određivanje pritvora i pokretanje kaznenog postupka protiv osobe koja uživa imunitet kao zastupnik u Hrvatskom saboru, u skladu s odlukom Hrvatskog sabora i Vrhovnog suda RH, ukinuo pritvor prvooptuženomu Branimiru Glavašu. Pri tomu je, po našem mišljenju, odgovornost ostala na Hrvatskom saboru što je svojom odlukom pokazao da ne daje podršku pravosuđu, i ujedno, u praksi, na slučaju koji može služiti kao loš primjer, legitimirao neravnopravan položaj okrivljenika - tako se prvooptuženik, koji je optužen po direktnoj zapovjednoj odgovornosti, brani sa slobode dok su svi ostali optuženici u pritvoru! (vidi stav monitoring tima u IZJAVAMA)

Predsjednik Vijeća je tek iznimno koristio zakonske mogućnosti sankcija radi **uspostavljanja potrebne procesne discipline**, iako su branitelji, a ponekad i optuženici, višekratno uzimali riječ a da ju prethodno nisu dobili.

Zabilježili smo nekoliko situacija u sudnici u kojima svjedoci nisu bili zaštićeni od pritisaka branitelja. Tako je branitelj prvooptuženika Branimira Glavaša odv. Ante Madunić, tijekom ročišta glavne rasprave koja su održana od 13. – 15. veljače 2008. god., fotografirao svjedoke mobitelom. Incident nije zapisnički konstatiran, niti je odvjetnikov prijestup sankcioniran, iako je Zakonom o kaznenom postupku, odredbom 299. st. 3., zabranjeno vršiti neovlaštena fotografska snimanja u sudnici. Iz perspektive zaštite prava svjedoka ovaj čin se može smatrati izravnom prijetnjom svjedoku. Nadalje, javno je objavljen dio tajnog iskaza svjedoka-oštećenika Nikole Vasića na temelju kojeg je otkriven sadržaj njegova svjedočenja. Objavljivanje povjerljivih podataka može utjecati na sigurnost svjedoka, kao i na sigurnost članova njegove obitelji, a istovremeno doprinosi nesigurnosti drugih svjedoka koji se pripremaju za svjedočenje. Također, iznošenje podataka s dijela glavne rasprave, s koje je prethodno bila isključena javnost, predstavlja kazneno djelo.

Svjedok Ivan Ferenc tražio je zaštitu, jer mu se prijetilo mogućim miniranjem kuće. Svjedok Rajko Berić, koga je tek trebalo ispitati, je odbio iz Beograda doći u Hrvatsku, jer mu se, navodno, prijeti.

Također, branitelji okrivljenika/ce su na svakom ročištu (dok im Predsjednik Vijeća nije zaprijetio sankcijom zbog odugovlačenja postupka) postavljali zahtjeve za ukidanje pritvora koji su opetovano odbijani od strane Vijeća.

Smatramo opravdanim zaključak Predsjednika Vijeća, da su neki postupci branitelja bili usmjereni na odugovlačenje postupka, zbog čega je zatražio imenovanje braniteljice po službenoj dužnosti za drugookrivljenog Krnjaka. Tako je:

- odvjetnik Domagoj Rešetar, branitelj drugooptuženika, nakon što se suglasio s izvanraspravnim ispitivanjem svjedoka, istom je čak i postavljao pitanja, po završetku ispitivanja stavio je primjedbu, ističući da se njega nije pitalo je li suglasan s izvanraspravnim ispitivanjem svjedoka, iako je u zapisnik od 08. srpnja unijeta konstatacija, da su zastupnici optužbe i branitelji suglasni, da se svjedoke pozvane toga tjedna izvanraspravno ispita. Tada su trebali biti ispitani ključni svjedoci: Nikola Jaman, Ištvan Mihalek, Gordan Čačić.

- Drugooptuženik, Ivica Krnjak, je još 04. kolovoza obavijestio Sud da je svom drugom branitelju Petru Šaletu zbog teškoća financijske naravi otkazao punomoć za zastupanje. Predsjednik Vijeća ga je poučio da postoji mogućnost da troškove njegove obrane podmiruje Sud, te da ga spomenuti branitelj u ovom kaznenom predmetu može nastaviti braniti. Drugooptuženik je decidirano naveo da s tim nije suglasan, jer odvjetnika Petra Šaleta namjerava u daljnjem tijeku postupka predložiti za svjedoka.

Osim toga:

- Odvjetnik Šabanović je 25. travnja 2008. god., nakon što je Vijeće odbilo njegov prijedlog da se na glavnu raspravu pozove sudskoga vještaka medicinske struke, a radi postavljanja dodatnih pitanja u svezi dostavljenog pisanog nalaza o utvrđenoj aktualnoj raspravnoj sposobnosti četvrtooptuženika, odbio zastupati svog branjenika i napustio sudnicu.

- 08. srpnja 2008. zbog bolesti glavnoj raspravi nije pristupio branitelj petooptuženika odvjetnik Radan Kovač. Svoju zamjenu, što je uobičajena praksa, nije odredio.

Mislimo da je Predsjednik Vijeća u navedenim okolnostima mogao odvjetnici Vesni Zaninović Vujasinović, imenovanoj po službenoj dužnosti, ponuditi maksimalni mogući rok za pripremu kako glavna rasprava ne bi morala krenuti iz početka (npr. zakazivanjem rasprave u petak 5. 9.).

Korištenje pravnih smicalica u stanovitim je granicama dio dozvoljene strategije i taktike obrane. No ključno je pitanje hoće li Sud naći modus kojim će spriječiti odugovlačenja i druge vidove pritisaka na svjedoke i sudionike postupka koji štete objektivnosti procesa, te narušavaju minimum potrebnog povjerenja u pravnu državu.

U širem kontekstu, odgovornost za očuvanje/jačanje povjerenja u pravnu državu, bez kojeg sudski postupak gubi smisao, imaju i drugi direktni i indirektni dionici procesa (Državno odvjetništvo., mediji, udruge, Hrvatski sabor, i šire, naročito političke elite).

IZJAVA ZA JAVNOST

Odluka Hrvatskog sabora je loša politička odluka

U pogledu **političke i pravne situacije nastale povodom odluke Hrvatskog Sabora** o ukidanju imuniteta novoizabranom zastupniku B. Glavašu, koji je prvooptuženik u kaznenom predmetu zbog djela ratnoga zločina protiv civilnog stanovništva, mislimo sljedeće:

Smatramo da je odluka Hrvatskog sabora, donesena na temelju njegova diskrecionog prava, da ne ukine imunitet u pogledu određivanja pritvora zastupniku u Saboru, koji je prvooptuženik u predmetu za ratni zločin protiv civilnog stanovništva, **loša politička odluka** iz dva razloga:

- Predmet je u fazi glavne rasprave, te je pravosuđu trebalo dati povjerenje da ocijeni na koji način treba zaštititi taj proces i uspješno ga privesti kraju, uključujući povjerenje za procjenu potrebe određivanja pritvora za optuženika.

- U periodu kada je reforma pravosuđa i potreba za jačanjem njegove neovisnosti kao trećeg stupa parlamentarne demokracije nacionalni prioritet, ova odluka je kontraproduktivna jer javnosti poručuje da Hrvatski sabor, najviše i najjače zakonodavno tijelo države, ne vjeruje u odluke pravosuđa u procesima za najteža kaznena djela.

S obzirom na pravne aspekte Odluke Hrvatskog sabora izražavamo sljedeće nedoumice

- Radi se o postupku koji je **u tijeku glavne rasprave** te se nameću pitanja tumačenja članka 75. stavak 2. Ustava Republike Hrvatske o primjeni instituta zastupničkog imuniteta, odnosno članka 75. stavak 3. Ustava Republike Hrvatske i usklađenosti Poslovnika Sabora RH s navedenim člancima.
- Nije li sadašnja Odluka Hrvatskog sabora u diskontinuitetu sa prethodno donesenom odlukom Hrvatskog sabora o istom predmetu?
- Obrazloženje odluke, po našem mišljenju, prekoračuje ovlasti Sabora Republike Hrvatske koje su ustavnopravne, a ne kaznenopravne. U navedenoj Odluci stoji: „Uskraćuje se odobrenje za pritvaranje protiv zastupnika Branimira Glavaša u vođenju kaznenog postupka za kazneno djelo, iz članka 120. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske“, a u obrazloženju se navodi da je razlog odluci: “ Smatrajući da treba omogućiti optuženiku obranu sa slobode **jer to ne može utjecati na ishod postupka**“.

Kako se radi o slučaju koji je po mnogo čemu bez presedana, ne samo u povijesti Hrvatske kao demokratske Republike, nego u povijesti hrvatske nacije uopće, a tumačenja stručnjaka o navedenim nedoumicama su različita, smatramo opravdanim da najviši pravosudni autoritet Republike Hrvatske, Ustavni sud, da svoje mišljenje o tomu.

Ujedno, smatramo nužnim potaknuti **raspravu o potrebi izmjene Ustava** s obzirom na sve, moguće buduće, slične situacije. Mišljenja smo da nije u skladu s prirodnim pravom (pa time građani ovakve odredbe Ustava, na koje se Hrvatski sabor pozvao, ne mogu držati pravednim), niti u tome vidimo duh demokracije, da se temeljem prava na zastupnički imunitet obustavlja (pa makar i privremeno) kaznenopravni proces, nakon što je optužnica za teško kazneno djelo, za koje je zapriječena kazna veća od pet godina stupila na snagu.

26. siječnja 2008.

IZJAVA ZA JAVNOST

Vraćanje cijelog dokaznog postupka na početak, poslije gotovo godine dana suđenja, faktički predstavlja opstrukciju pravde i, kao popratni učinak, imati će dodatno smanjenje povjerenja u pravosuđe i institucije pravne države. To je i dodatna indicija da obrana optuženih ide na taktiku odugovlačenja.

1. Potezi obrane opisani u dnevnim izvještajima sa suđenja koji slijede u nastavku nadovezuju se na takvu taktiku obrane koja, bojimo se, ima za posljedicu i smanjenje povjerenja u institucije pravne države.
2. Produživanje procesa je dodatno opterećenje uz već prethodne nedopustive pritiske i prijetnje svjedocima na koje smo više puta upozoravali, a čemu se pravna država nije efikasno suprotstavila.
3. Ovdje želimo upozoriti i na neopreznu odluku predsjednika Vijeća da prvo ročište nakon ljetne stanke zakaže samo deset dana do isteka roka od dva mjeseca nakon kojeg treba ponoviti dokazni postupak. U danim okolnostima mišljenja smo da je predsjednik vijeća trebao odvijetnici Vesni Zaninović Vujasinović, imenovanoj po službenoj dužnosti, ponuditi maksimalni mogući rok za pripremu, a da do ponavljanja cijelog postupka ne dođe (npr. zakazivanjem rasprave u petak, 5. 9.).
4. Veliki dio odgovornosti za smanjenje povjerenja u pravosuđe snosi i Hrvatski sabor jer je prvooptuženog koji prema optužnici odgovara za, "najteže radnje koje se mogu počinuti protiv civilnog stanovništva, a to su protuzakonito zatvaranje, mučenje i ubijanje civila", odlučio

pustiti iz pritvora. To je vjerojatno jedinstven slučaj u svijetu da se prvooptuženi za ratne zločine brani sa slobode a 2. – 7. optuženi su u pritvoru.

Još su jednom u prvom planu optuženi a ne sudbina ubijenih i mučenih. Podsjećamo da optužnice za zločine nad civilima u osijeku terete optužene da su odgovorni za smrt Čedomira Vučkovića, Đorđa Petkovića, Branka Lovrića, Alije Šabanovića, Jovana Grubića, Milutina Kutlića, Svetislava Vukajlovića, Petra Ladnjuke, Milenka Stanara, Bogdana Počuće, te nepoznate ženske i nepoznate muške osobe. Pokušaj likvidacije je preživio Radoslav Ratković. Mučeni su Nikola Vasić, Snežana Berić.

U očekivanju mišljenja Ustavnog suda o ustavnosti odluke Hrvatskog sabora o uskraćivanju odobrenja za pritvaranje Branimira Glavaša koje smo zatražili u veljači ove godine, pozivamo Sabor da u raspravi o dopunama Ustava koja predstoji u tijeku jeseni razmotri i dopune članka 75. Ustava RH koji regulira imunitet saborskih zastupnika.

Tijek postupka protiv opt. Radoslava Čubrila i ostalih za zločin počinjen u Lovincu

Županijski sud u Rijeci

Broj sudskog predmeta: K-48/06

Optužnica broj: K-DO-53/06 Županijskog državnog odvjetništva iz Rijeke, izmijenjena na glavnoj raspravi 17. rujna 2006. godine

Zastupnik optužbe: Darko Karlović, zamjenik Županijskog državnog odvjetnika u Rijeci

Kazneno djelo: Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske (OKZ RH)

Optuženici (svi odsutni): Radoslav Čubrilo, Milorad Čubrilo, Milorad Žegarac, Petar Ajduković, Gojko Mrkajlo

Branitelji po službenoj dužnosti: Alen Bilić, odvjetnik iz Rijeke; Goran Marjanović, odvjetnik iz Rijeke; Đuro Vučinić, odvjetnik iz Rijeke; Ivan Čerin, odvjetnik iz Rijeke; Milenko Škrlec, odvjetnik iz Rijeke

Sudsko vijeće sudac: Saša Cvjetić, Predsjednik Vijeća; sudac Duško Abramović, član Vijeća; sudac Vlado Skorup, član Vijeća.

Do 14. svibnja 2007. godine, kad je glavna rasprava počela ispčetka, sudsko vijeće su činili: sutkinja Srebrenka Šantić, Predsjednica Vijeća; sudac Dragan Katić, član Vijeća; sudac porotnik Ivan Šuflaj, član Vijeća; sudac porotnik Marijan Peranić, član Vijeća; sudac porotnik Milan Draginić, član Vijeća, što nije bilo u skladu sa *Zakonom o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda i progonu za kaznena djela protiv međunarodnoga ratnog i humanitarnog prava.*

Radi se o drugom, ponovljenom, postupku koji traje od 1994. godine. Optuženima se sudi u odsutnosti. Naime, ŽDO iz Gospića je optužnicom KT-45/92, od 24. 11. 1992. godine, optužilo sedam osoba za počinjenje kaznenog djela ratnoga zločina protiv civilnoga stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ-a RH. Do sada je Županijski sud u Gospiću dva puta donosio nepravomoćne presude. Zadnjom nepravomoćnom presudom optuženici Radoslav Čubrilo, Gojko Markajlo, Milorad Čubrilo i Petar Hajduković proglašeni su krivima i osuđeni na kazne zatvora u trajanju od 20 godina, a opt. Milorad Žegarac proglašen je krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina. Optuženici Bogdan Šobat i Bogdan Čubrilo nepravomoćno su oslobođeni po svim točkama optužnice.

Vrhovni sud Republike Hrvatske je dva puta predmet vratio na ponovno suđenje.

I Kž-847/1994 predmet je vraćen na ponovno suđenje na Županijski sud u Gospiću, a rješenjem IKŽ 573/00 je VSRH donio odluku o delegiranju predmeta sa Županijskog suda u Gospiću na Županijski

sud u Rijeci (jer Županijski sud u Gospiću nije imao dovoljno sudaca za formiranje novog vijeća) te je naložio ponovno ispitivanje svih svjedoka i pomnu analizu njihovih iskaza, kao i analizu veze iskaza sa drugim dokazima.

Županijski sud u Rijeci je Vijeće formirao sukladno odredbi čl. 20. ZKP-a, pa se postupak do 14. svibnja 2007. godine vodilo pred Vijećem koje se sastojalo od dva suca profesionalca i tri suca porotnika, što nije u skladu sa Zakonom o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda i progonu za kaznena djela protiv vrijednosti međunarodnog ratnog i humanitarnog prava (NN 175/03), koji u čl. 13. st. 2. propisuje da vijeće županijskog suda pred kojim se provodi postupak za kaznena djela ratnog zločina čine tri suca iz redova sudaca koji se odlikuju iskustvom u radu na najsloženijim predmetima.

Sud je učinio povredu zakona s obzirom na sastav Vijeća, a prigovora na sastav Vijeća nije bilo.

Glavna rasprava drugog ponovljenoga suđenja započela je 17. listopada 2006. godine. Na njoj je izvršena izmjena optužnice.

Do sada je saslušano 28 svjedoka (Mile Račić, Manda Račić, Anka Katalinić, Ivan Katalinić, Karlo Sekulić, Ivka Sekulić, Mile Matajić, Željka Ivezić, Ivan Šarić, Manda Ivezić, Dane Pavičić, Ivan Pavičić, Petar Sekulić, Mirko Horvatin, Marko Bobinac, Ivan Grgat, Josip Šarić, Mate Šarić, Pavao Krpan, Andrija Ostojić, Tomislav Latvić, Marko Župan, Pavle Račić, Pavao Račić, Marijan Matijević, Josip Vrkljan, Milan Dobrić i Luka Budak).

O uzroku i načinu smrti oštećenika nalaz i mišljenje dala je vještakinja sudsko-medicinske struke dr. Renata Dobi-Babić. Saslušan je i vještak balističar Rade Stojadinović. O okolnostima odvođenja i stradanja petero civila provedena je rekonstrukcija događaja u mjestu Lovinac.

ZAPAŽANJA PROMATRAČA

Začuduje što Županijski sud u Rijeci koji, prema *Zakonu o primjeni Statuta Međunarodnog kaznenog suda i progonu za kaznena djela protiv vrijednosti međunarodnog ratnog i humanitarnog prava*, ima formiran specijalni odjel za ratne zločine, i na koji sud VSRH delegira predmete sa Županijskog suda u Gospiću, nije primjenio taj isti Zakon u pogledu formiranja sudskog vijeća od tri suca/tkinje profesionalca. Nadalje, članovi Vijeća su suci iz građanskog odjela. Iako navedeni zakon propisuje u čl. 13.st. 2. da Vijeće za ratne zločine čine „po tri suca iz redova sudaca koji se odlikuju iskustvom na radu u najsloženijim predmetima“, dakle nije izričit koji su to najsloženiji predmeti, smatramo da bi članovi Vijeća za ratne zločine trebali biti suci kaznenog odjela koji se odlikuju iskustvom rada u kaznenim predmetima (zbog težine kaznenog djela i poznavanja materije), a ne suci građanskog prava. Želimo upozoriti na slabost navedenog Zakona, i na praksu da Županijski sud u Rijeci ima osnovan specijalni odjel za ratne zločine, i njemu se delegiraju predmeti iz drugih sudova a, čini se, nema dovoljno sudaca/sutkinja s iskustvom rada na kaznenim predmetima.

Postupak na sudu traje od 1994. godine, a od posljednjeg održanog ročišta je prošlo godina dana, pa će zbog nezakazivanja ročišta (dulje od dva mjeseca) glavna rasprava opet morati početi iz početka. Iako se radi o suđenju u odsutnosti koje, možda, nema prioritet, ipak ovo suđenje traje dugih 14 godina te bi postupak trebalo privesti kraju.

Tijek postupka protiv opt. Željka Čizmića za zločin protiv civilnoga stanovništva počinjen u Dalju

Županijski sud u Osijeku

Broj predmeta: K-38/04

Vijeće za ratne zločine: sudac Krunoslav Barkić, predsjednik Vijeća; sutkinja Katica Krajnović, članica Vijeća; sutkinja Dubravka Vučetić, članica Vijeća

Optužnica: ŽDO-a u Osijeku, broj KT-103/94 od 9. srpnja 2004. godine

Zastupnik optužbe: Miroslav Bušbaher, zamjenik Županijskog državnog odvjetnika u Osijeku

Kazneno djelo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ RH

Optuženik: Željko Čizmić

Branitelj optuženika: Dražen Srb, odvjetnik iz Osijeka

Žrtve: tučeni: Damir Buljević, Stipo Sušić, Filip Đanko, Tomislav Hajduković, Marko Andabak, Ištvan Bačko, Slavko Palinkaš, Tomislav Kilić, Goran Šlinger, Vlatko Nikolić, Imra Moger; oduzete stvari: Ištvan Bačko

Prvo ročište glavne rasprave održano je 12. rujna 2006. godine. Nakon toga održano je još pet ročišta, međutim, kako su odgode trajale duže vremena, rasprava je nekoliko puta kretala iznova.

S obzirom da je posljedne ročište održano još 11. prosinca 2007. godine, glavna će rasprava ponovno morati krenuti iznova. Do sada ispitani svjedoci (Damir Buljević, Marko Andabak, Ištvan Bačko, Slavko Palinkaš, Vlatko Nikolić, Imra Moger, Tomislav Kilić, Tomislav Hajduković, Goran Šlinger, Stipe Sušić, Nikola Rupčić, Antun Putnik, Bogoljub Ristić, Marija Galić, Živojin Savičić, Jelena Pavić, Siniša Bučkalović, Dragutin Grčić, Saša Lazić, Nedeljko Radić i Josip Čičak) morat će biti ponovno ispitani, ili će se njihovi iskazi pročitati, kao i dokumentacija u koju je izvršen uvid.

ZAPAŽANJA PROMATRAČA

Na prvom ročištu glavne rasprave, 12. rujna 2006. godine, nakon čitanja optužnice i izjašnjavanja o krivnji, branitelj opt. Čizmića zatražio je isključenje javnosti s dijela postupka u kome se iznose dokazni prijedlozi obrane, s obrazloženjem da njegov branjenik ima status zaštićenog svjedoka pred Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju u Den Haagu.

Ukoliko je to istina, branitelj optuženika je na taj način, na dijelu rasprave na kojem je bila prisutna javnost, otkrio identitet jednog od zaštićenih svjedoka na MKSJ.

Nije nam poznato zbog čega se ročišta zakazuju vrlo rijetko niti zbog čega je posljednje ročište glavne rasprave održano još u prosincu 2007. godine.

Tijeku postupka protiv opt. L.J. Devetak i ostalih za zločin protiv civilnoga stanovništva počinjen u Lovasu

Okružni sud Beograd

Broj predmeta: K.V. 6/07

Vijeće za ratne zločine: sutkinja Olivera Anđelković, predsjednica Vijeća; sutkinja Tatjana Vuković, članica Vijeća; sudac Dragan Plazinić, član Vijeća

Optužnica: Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije od 28. studenog 2007. godine, precizirana dana 12. prosinca 2007. godine

Zastupnik optužbe: Veselin Mrdak, zamjenik Tužioca za ratne zločine Republike Srbije

Kazneno djelo: kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 142. st. 1. KZ SRJ (Krivičnog zakona Savezne Republike Jugoslavije)

Optuženici: Ljuban Devetak, Milan Devčić, Milan Radojčić, Željko Krnjajić, Miodrag Dimitrijević, Darko Perić, Radovan Vlajković, Radisav Josipović, Jovan Dimitrijević, Saša Stojanović, Dragan Bačić, Zoran Kosijer, Petronije Stevanović i Aleksandar Nikolaidis

Branitelji optuženika: Zdravko Krstić, branitelj Ljubana Devetaka, Milana Devčića i Dragana Bačića; Gradimir Nalić i Igor Olujić, branitelji Milana Radojčića; Vojislav Vukotić, branitelj Željka Krnjajića; Miladin Živanović, branitelj Miodraga Dimitrijevića; Jasmina Živić, braniteljica Darka Perića; Zorko Boris, branitelj Radovana Vlajkovića; Branko Dimić, branitelj Radisava Josipovića; Gordana Živanović, braniteljica Jovana Dimitrijevića; Slobodan Živković, branitelj Saše Stojanovića; Branislava Furjanović, braniteljica Zorana Kosijera; Miodrag Planojević, branitelj Petronija Stevanovića; Mila Janković, braniteljica Aleksandra Nikolaidisa

Punomoćnici oštećenih: Nataša Kandić i odvjetnik Dragoljub Todorović

Glavna rasprava započela je dana 17. travnja 2008. godine. Do sada je održano 24 ročišta glavne rasprave, na kojima su svoje obrane iznijeli XIV opt. Aleksandar Nikolaidis, XIII opt. Petronije Stevanović, I opt. Ljuban Devetak, II opt. Milan Devčić, III opt. Milan Radojčić, IV opt. Željko Krnjajić, V opt. Miodrag Dimitrijević, VI opt. Darko Perić, VII opt. Radovan Vlajković, VIII opt. Radisav Josipović, IX opt. Jovan Dimitrijević i X opt. Saša Stojanović.

Svi optuženici prisustvuju glavnoj raspravi. Optuženici Ljuban Devetak, Milan Devčić, Milan Radojčić, Miodrag Dimitrijević, Darko Perić, Jovan Dimitrijević i Petronije Stevanović se nalaze u pritvoru, a ostali se optuženici brane sa slobode.

Do 13. lipnja 2008. godine u pritvoru se nalazio i opt. Aleksandar Nikolaidis. Tada je Vijeće ukinulo pritvor ovom optuženiku, a u usmenom obrazloženju odluke o ukidanju pritvora predsjednica Vijeća je istaknula da opt. Nikolaidisa tereti samo opt. Stevanović, spremnost opt. Nikolaidisa za rasvijetljavanjem događaja u Lovasu te njegovo primjereno držanje pred sudom.

Na posljednjim ročištima glavne rasprave, održanima od 15. do 19. rujna. 2008. godine, obranu su iznijela četvorica optuženika: Radovan Vlajković, Radisav Josipović, Jovan Dimitrijević i Saša Stojanović. Svi su oni tvrdili da nisu znali da se zarobljeni civili hrvatske nacionalnosti vode u minsko polje.

Protiv Jovana Dimitrijevića, koji se do 19. rujna branio sa slobode, određen je pritvor zbog težine kaznenog djela. Obrazlažući odluku Vijeća sutkinja Anđelković navela je da je optuženiku pritvor određen i zbog pokazane bezobzirnosti tijekom iznošenja obrane.

Sljedeće ročište zakazano je za 15. listopada 2008. godine, kada bi obrane trebali iznijeti XI opt. Dragan Bačić i XII opt. Zoran Kosijer.